

Maija Saanio

Maatalousyrittäjien taloudellisten käsitteiden ymmärtäminen

Opinnäytetyö

Syksy 2015

SeAMK Elintarvike ja maatalous

Agrologi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAmk Elintarvike ja maatalous

Tutkinto-ohjelma: Agrobiologi (AMK)

Suuntautumisvaihtoehto: Maatalousyrityksen liiketoiminta

Tekijä: Maija Saario

Työn nimi: Maatalousyrittäjien taloudellisten käsitteiden ymmärtäminen

Ohjaaja: Eliisa Kallio

Vuosi: 2015

Sivumäärä: 48

Liitteiden lukumäärä: 1

Maatalouden toimintaympäristö on nopeasti muuttuva, jolloin maatalousyrittäjältä vaaditaan yrityksensä johtotaitoa. Alan heikko kannattavuuskehitys vaatii yrittäjiltä myös taloudellisten käsitteiden hallintaa sekä maatalouden tunnuslukujen tulkintaa ja hyödyntämistä, jotta maatalousyritys pystyy vastaamaan kilpailuun ja säilyttämään yritystoiminnan kannattavuuden. Samalla tunnuslukujen hallinta on tärkeää, kun yritys suunnittelee investointeja ja vieraan pääoman hankintaa.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten hyvin maatalousyrittäjät ymmärtävät maatalousyritysten yleisimpiä taloudellisia käsitteitä. Tutkimus toteutettiin internetin kautta kyselylomakkeella. Lomake lähetettiin kaikille Etelä-Pohjanmaan ja Pohjois-Savon sekä Isonkyrön, Laihian ja Vaasan maaseututoimintaa hoitaville henkilöille. Heitä pyydettiin välittämään kysely alueensa maatalousyrittäjille. Kyselyyn vastasi 357 maatalousyrittäjää.

Tutkimuksessa selvitettiin, miten hyvin vastaajat ymmärtävät maatalouden yleisiä liikelähdöllisiä käsitteitä. Lisäksi vastaajilta pyydettiin taustatietoja, jotta tutkimuksessa voitiin selvittää, vaikuttavatko taustatiedot tietojen määrään.

Tutkimus osoitti, että maatalousyrittäjät ymmärtävät hyvin käsitteitä. Korkeimmillaan yli 80 prosenttia vastaajista osasi yhdistää käsitteen ja sitä tarkoittavan selityksen oikein toisiinsa. Tutuun käsitteeseen vastaajille oli pääoman tuotto prosentti. Eniten hajontaa vastauksissa syntyi, kun vastaajia pyydettiin nimeämään käsite, joka kuvaa tilan taloudellista tulosta vertailukelpoisesti. Hieman alle puolet vastaajista osasi nimetä kannattavuuskertoimen oikeaksi vastaukseksi.

Maatalousalan ammattikorkeakoulututkinto tai yliopistotutkinto näytti antavan muita maatalousalan koulutuksia paremmat tiedot taloudellisista käsitteistä. Maatalouden liikelähdöllisten koulutuksissa käyneet osasivat nimetä käsitteet selitteisiinsä koulutuksia käymättömiä paremmin.

Avainsanat: kannattavuus, kyselytutkimus, liiketoiminta, maatilatalous, maatalousyrittäjät

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Food and Agriculture

Degree programme: Agriculture and Rural Enterprises

Specialisation: Business orientation

Author/s: Maija Saanio

Title of thesis: Understanding of financial terms among agricultural entrepreneurs

Supervisor(s): Eliisa Kallio

Year: 2015

Number of pages: 48

Number of appendices: 1

Farmers need to know some vital agricultural financial terms so they can manage their farms in a very quickly changing operational environment. If a farmer knows those terms and takes advantage of them, it can be critical to how his or hers business is doing. Knowing those terms is also really important when a farmer is planning an investment or asking for credit.

The purpose of this thesis is to investigate how well agricultural entrepreneurs knows some vital financial terms like net profit ratio, revenue and contribution margin. This thesis is based on an internet survey. 357 farmers responded to the survey from Southern Ostrobothnia, Ostrobothnia and Northern Savonia.

The survey showed how well the respondents understood vital agricultural financial terms. The survey also collected some background information about the respondents so the study could find out is if there is a connection between their background and their understanding of the terms.

The results of the study show that the farmers understands the terms quite well. The most well-known term was return on investment. Over 80 percent of the respondents knew what it meant. The most difficult question asked was "what is the best term to describe the economic state of a farm". Under half of the respondents knew the correct answer is net profit ratio. The agricultural education of the respondents was seen significant in the results of the study. Those who had the degree from university or from university of applied sciences got the best results. Those farmers who have attended financial courses understood the terms slightly better than those who haven't participated in financial courses.

Keywords: profitability, survey, business, agriculture, farmers

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	4
Kuvioluettelo	6
1 JOHDANTO	8
2 MAATALOUDEN KESKEISIÄ TALOUDELLISIA KÄSITTEITÄ	9
2.1 Kannattavuuden käsite	9
2.2 Yrittäjätulo eli maataloustulo	10
2.3 Kannattavuuskerroin	11
2.4 Liikevaihto	12
2.5 Pääoman tuottoprosentti	13
2.6 Omavaraisuusaste	13
2.7 Katetuotto	14
3 SUOMEN MAATALOUDEN TALOUDELLINEN TILA	16
3.1 Yrittäjätulon kehitys ja näkymät	16
3.2 Kannattavuuskertoimen kehitys	17
4 TUTKIMUS MAATALOUSYRITTÄJIEN TALOUDELLISTEN KÄSITTEIDEN YMMÄRTÄMISESTÄ	20
4.1 Tutkimusmenetelmät	20
4.2 Aineiston kerääminen	21
4.3 Aineiston analysointi	22
5 TUTKIMUSTULOKSET	23
5.1 Vastaajien taustatiedot	23
5.2 Käsitteiden vastaukset	27
5.3 Vertailu ymmärtämisen ja taustan perusteella	33
5.3.1 Koulutus	33
5.3.2 Tilan tuotantosuunta	37
5.3.3 Yrittäjien omat arviot	38
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	42

LÄHTEET	44
LIITTEET	48

Kuvioluettelo

Kuvio 1. Yrittäjätulon keskiarvo euroina vuosina 2000–2014.	17
Kuvio 2. Maatalousyriyten keskiarvoinen kannattavuuskerroin vuosina 2000–2014.	18
Kuvio 3. Kyselyyn vastaajien tuotantosuunta.	23
Kuvio 4. Vastaajien ikäjakauma ikäryhmittäin.	24
Kuvio 5. Vastaajien korkein koulutusaste.	25
Kuvio 6. Vastaajien maatalousalan koulutus ja osallistuminen maatalouden liiketaloutta käsitteleviin koulutuksiin.	26
Kuvio 7. Vastaajien oma arvio taloudellisten käsitteiden osaamisestaan.	27
Kuvio 8. Yrittäjätulon käsitteen vastausten jakauma.	28
Kuvio 9. Liikevaihdon käsitteen vastausten jakauma.	28
Kuvio 10. Kannattavuuskertoimen käsitteen vastausten jakauma.	29
Kuvio 11. Pääoman tuotto-%:n vastauksien jakauma.	30
Kuvio 12. Omavaraisuusasteen käsitteen vastausjakauma.	31
Kuvio 13. Katetuoton laskennan periaatteen vastausjakauma.	31
Kuvio 14. Katetuon määritelmän vastausjakauma.	32
Kuvio 15. Taloudellisen tuloksen parhaan käsitteen vastausjakauma.	33
Kuvio 16. Väärien vastauksien osuus vastaajien maatalousalan koulutustaustan mukaan.	34
Kuvio 17. Liiketaloudellisten koulutuksien vaikutus oikeisiin vastauksiin.	36
Kuvio 18. Oikeiden vastausten osuus tuotantosunnittain.	37

Kuvio 19. Vastaajan korkein koulutus ja arvio omasta käsitteiden ymmärtämisestään.....	38
Kuvio 20. Vastaajien oma arvio käsitteiden ymmärtämisestään verrattuna vastaajien maatalousalan koulutukseen.	39
Kuvio 21. Vastaajien päätuotantosuunta ja arvio omasta käsitteiden ymmärtämisestään.....	40
Kuvio 22. Oikeuden vastausten osuus verrattuna vastaajan omaan arvioon ymmärtämisestään.....	41

1 JOHDANTO

Maatalousyritysten kannattavuudesta ja kannattamattomuudesta puhutaan paljon. Toimintaympäristön jatkuvat muutokset vaativat maatalousyrittäjiltä liiketaloudellista osaamista, talouden seuranta, toiminnan suunnittelua ja ennakkointia sekä reagoimista toimintaympäristön muutoksiin. Lisäksi tilakokojen kasvu ja tiedon lisääntyminen vaativat yhä enemmän maatilayrittäjiltä johtamistaitoja. Puolet viljelijöistä pitää ammattitaitoista hallinnointia ja johtamista fyysistä työtä tärkeämpänä yrityksensä tuloksen kannalta (Tuure & Kaila 2008, 37). Hallinnointiin ja johtamiseen menee maatilayrittäjien arvion mukaan kolmannes kokonaistyöajasta (Tuure, Karttunen, Leppälä, Sinisalo & Kaila 2008, 60).

Maatilayritysten taloudellisesta tilasta puhutaan usein tunnuslukujen kautta. Niiden avulla voidaan vertailla vaihtoehtoisia tuotantoratkaisuja (Jokipii & Isosaari 2006, 49). Kun yrittäjä tietää, mistä tunnusluvut muodostuvat, mitä ne kertovat ja miten niitä voi vertailukelpoisesti vertailla, on hänellä hyvä mahdollisuus kehittää maatalousyrityksensä toimintaa taloudellisesti entistä tehokkaampaan suuntaan. Yrittäjä saa tästä kilpailuetua muihin saman alan toimijoihin nähden.

Maatalousyritysten kehittyminen vaatii myös investointeja. Ne tehdään usein suuressa vieraan pääoman osuudella. Rahoittajat vaativat entistä tarkempia tietoja luotonottajasta, jolloin maatalousyrittäjän olisi hyvä tietää maatalousyrityksensä keskeisistä tunnusluvuista ja ymmärtää, mitä ne tarkoittavat luoton ottamisen kannalta, mutta myös miten saatu laina muuttaa niitä.

Opinnäytetyön aihe muotoutui ajatuksesta, tietävätkö maatilayritysten johtajat itseään, mistä lopulta puhutaan, kun maatilayritysten taloudesta puhutaan tunnuslukujen valossa. Kaikki osaavat todeta, että maatalouden kannattavuus on heikko, mutta millä perustein niin voi todeta ja minkälaisia tunnuslukuja väitteen tueksi olisi oltava? Aihetta ei ole tutkimuksen taustoituksen mukaan tutkittu aiemmin.

Tutkimus hyödyttää maatalousyrittäjiä, jotka voivat kriittisesti tarkastella omaa liiketaloudellista osaamistaan, parantaa tietojaan ja tulla entistä paremmiksi maatalousyrityksen johtajiksi. Liiketaloudellisten koulutuksien antajille tutkimus antaa tietoa, onko alalla vielä koulutustarpeita ja jos on, millaisia.

2 MAATALOUDEN KESKEISIÄ TALOUDELLISIA KÄSITTEITÄ

Maatalousyrityksen taloushallinnon pohjan muodostaa kirjanpito (Enroth 2008a, 54). Yritysten kirjanpitoa ohjaa kirjanpitolaki, jolloin jokainen yritys on liiketoiminnastaan kirjanpitovelvollinen. Vuosittain yrityksen on laadittava tilinpäätös, tuloslaskelma tase- ja liitetietoineen. Osakeyhtiöltä vaaditaan myös liitteeksi toimintakertomus. (Heinonen & Järvinen 1996, 110.) Maataloudenharjoittajien ja maataloutta harjoittavien verotusyhtymien ei tarvitse tehdä kirjanpitolain mukaista kirjanpitoa. Silti maatalouden veromuistiinpanojen tulee täyttää vaatimukset, joista on mainittu Verohallituksen päätöksessä ilmoittamisvelvollisuudesta ja muistiinpanoista. (Enroth 2008a, 54.) Päätöksessä säädetään maataloudenharjoittajan veroilmoituksesta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä. Päätöksessä määrätään, että kirjanpidosta täytyy selvittää riittävästi eriteltyinä tulot ja menot, arvonlisäveron määrät ja veron perusteet sekä tuet. (Verohallituksen päätös 1276/2007.) Kirjanpito olisi hyvä tehdä niin, että veroilmoituksen teon lisäksi se palvelisi muuta yrityksen suunnittelua ja seurantaan. (Enroth 2008a, 54.)

Maatilayrityksen menestykseen vaaditaan, että tuotannollisia ja taloudellisia tunnuslukuja seurataan ja analysoidaan. Näiden lisäksi niihin täytyy vielä osata reagoida kehittämällä toimintaa ja asettamalla uusia tavoitteita. (Jokipii 2008, 15.) Maatiloilla kerättäviä tietoja ei silti useinkaan analysoida. Tilinpäätös ja veroilmoitus ovat valitettavan usein ainoita tulostietoja, joita arvioidaan syvällisemmin. (Jokipii & Isosaari 2006, 48.)

Opinnäytetyöhön on valittu yritysten keskeisiä taloudellisten tunnuslukujen käsitteitä, joilla määritellään yleisesti maatalousyritysten taloudellista tilaa. Opinnäytetyöhön valitut käsitteet pohjautuvat osin Luonnonvarakeskuksen kirjanpitotilojen taloutta raportoivassa Taloustohtorissa seurattaviin tunnuslukuihin.

2.1 Kannattavuuden käsite

Maatalousyrityksen taloudelliset tunnusluvut tähtäävät määrittämään, miten kannattava yritys on. Liiketaloudellinen kannattavuus, joka usein käsitetään menes-

tyksenä, on kestävä menestymisen kannalta välttämätöntä. (Rikkonen, Mäkinen, Suutarinen & Meriläinen 2008, 6.)

Yrityksen kannattavuus voidaan määrittää monella eri tavalla. Yrityksen eri sidosryhmät voivat ymmärtää kannattavuuden myös eri tavoin omasta näkökulmastaan. Vilkkumaa (2005, 11) luettelee kannattavuudelle useita määritelmiä. Yleisin määritelmä lienee, että yritystä pidetään kannattavana, kun yritys saa tuottoja enemmän kuin saman ajanjakson kustannukset ovat (Vilkkumaa 2005, 13).

Kannattavuus mittaa yrityksen taloudellista tehokkuutta (Järvenpää, Länsiluoto, Partanen & Pellinen 2010, 272). Se määritellään pitkän aikavälin tulontuottamiskyvyksi. Arviointi on yleensä yhden tilikauden mittainen, mikä ei vastaa pitkää aikaväliä, mutta antaa kuitenkin luotettavan tuloksen. (Kallunki & Kytönen 2012, 74.)

Turkki (2002, 76) toteaa, että kannattavuus ja taloudellisuus ovat maatalousyritysten keskeisiä käsitteitä. Toiminta on silloin kannattavaa, kun tuotot ovat vähintään yhtä suuret kuin kustannukset. Yritykselle muodostuu tappiota, kun kustannukset nousevat tuottoja suuremmiksi. Vastaavasti yritys saa voittoa, kun tuotot ovat suuremmat kuin kustannukset. Tuottojen ja kustannusten erotus ilmaisee absoluuttisen kannattavuuden. Suhteellisen kannattavuuden tunnuslukuja verrataan tavoitelukuihin tai muiden alojen vastaaviin tuloksiin. Absoluuttisia lukuja käytetään lyhyen tähtäimen kannattavuutta tarkasteltaessa ja suhteellisia tunnuslukuja pitkän tähtäimen kannattavuutta katsoessa. (Turkki 2002, 77.)

2.2 Yrittäjätulo eli maataloustulo

Yrittäjätulo on se summa, joka jää kokonaistuotosta yrittäjäperheen työpalkaksi ja oman pääoman koroksi. Tunnusluku ei kuvaa yritystoiminnan kannattavuutta, koska sitä laskettaessa ei oteta huomioon yrittäjäperheen tekemää työn ja oman pääoman käyttömääriä. Yrittäjätulo ei myöskään kuvaa tilan kannattavuuden kehitystä, koska työn määrän ja oman pääoman käyttö on voinut muuttua edellisistä vuosista. (Tunnusluvut 2015.)

Yrittäjätulo eli entiseltä nimeltään maataloustulo on se summa, kun maatalouden kokonaistuotoista vähennetään kokonaiskustannukset. Tuloissa mukana ovat tuet,

mutta kustannuksissa ei huomioida viljelijän omaa palkkavaatimusta ja pääoman korkovaatimusta. (Takalampi 2015, 13.) Enroth (2008b, 76) muistuttaa, että yrittäjätulon summasta ei ole vähennetty veroja.

Tunnuslukuja laskettaessa yrittäjäperheen palkkavaatimus on tärkeässä asemassa, koska maataloudenharjoittajat eivät voi maksaa verotuksessa huomioon otettavaa palkkaa itselleen ja puolisolleen. Tämän takia maataloudessa käytetään palkkavaatimukseen ja yrittäjän saamaan tuloon liittyviä tunnuslukuja, kuten yrittäjätulo ja kannattavuuskerroin. Niitä ei ole käytössä yleisen yritystoiminnan tunnusluvuissa. (Enroth 2008b, 67.)

2.3 Kannattavuuskerroin

Kannattavuuskerroin kuvaa, kuinka saadulla yrittäjätulolla katetaan oman pääoman korkovaatimus ja oman työn palkkavaatimus (Enroth 2008b, 78). Kannattavuuskerroin saadaan jakamalla yrittäjätulo oman työn palkkavaatimuksen ja oman pääoman korkovaatimuksen summalla. Kerroin näyttää kuinka suuren osa palkkavaatimuksesta ja oman pääoman korkovaatimuksesta maatilayritys on saavuttanut. Kun kerroin on 1,00, yrittäjätulo on yhtä suuri kuin tavoitteeksi asetettu palkka ja korkovaatimus. Jos kannattavuuskerroin jää alle yhden, tavoite on jäänyt saavuttamatta. Yli yhden oleva luku puolestaan kertoo, että tavoitteet on ylitetty. (Tunnusluvut 2015.)

Kannattavuuskerroin kuvaa yrityksen kannattavuutta, mutta myös kannattavuuskehitystä. Tunnusluvussa otetaan huomioon työn ja pääoman käyttömäärissä tapahtuneet muutokset. Kannattavuuskerroin on tunnuslukuista käyttökelpoisin vertailemaan eri kokoisten ja eri tuotantosuuntien maatalousyritysten kannattavuutta. (Tunnusluvut 2015.)

Kannattavuutta mitataan suhteellisilla tunnusluvuilla. Näitä ovat muun muassa sijoitetun pääoman tuottoprosentti, käyttökateprosentti, liikevoittoprosentti ja tuloprosentti. Nämä tunnusluvut mittaavat usein myös sitä, kuinka tehokkaasti yrityksen pääomaa käytetään. (Vilkkumaa 2005, 13.) Kannattavuuden tunnusluvut voi jakaa euromääräisiin ja suhteellisiin tunnuslukuihin. Euromääräisiin lukuihin kuuluu

esimerkiksi yrittäjänvoitto. Suhteellisia tunnuslukuja ovat muun muassa pääoman tuottoprosentti ja kannattavuuskerroin. (Enroth 2008b, 68.) Kannattavuuden arvioinnissa Enroth (2008b, 68) kehottaa käyttämään useampaa kuin yhtä tunnuslukua. Tällöin yrittäjä tietää, kuinka hyvä kannattavuus on suhteessa sitoutuneeseen pääomaan ja onko toimeentulo turvattu euromääräisesti. (Enroth 2008b, 68.)

Muita maatalousyritysten talouteen liittyviä käsitteitä ovat muun muassa verotukseen liittyvät käsitteet.

2.4 Liikevaihto

Yrityksen tilinpäätökseen kuuluu tase-, tulos- ja rahavirtalaskelmat sekä toimintakertomus liitteiden kanssa. Taseesta selviää yrityksen taloudellinen asema tilinpäätöspäivänä. Tuloslaskelma kertoo yrityksen toiminnan taloudellisesta tehokkuudesta. Tuloslaskelmasta näkee myös yrityksen liikevaihdon. Rahavirtalaskelma selvittää yrityksen maksuvalmiuden, rahan lähteet ja käyttökohteet. Toimintakertomus kattaa yrityksen toiminnan kehittymisen tilikauden aikana. (Järvenpää ym. 2010, 271.) Tilinpäätöksestä voi laskea monia tunnuslukuja, jotka jaotellaan kannattavuuden, maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden tunnuslukuihin (Järvenpää ym. 2010, 272).

Liikevaihto kuvaa yrityksen toiminnan laajuutta. Siihen sisältyvät kaikki toiminnasta saatavat myyntituotot. (Ikäheimo, Laitinen, Laitinen & Puttonen 2011, 24.) Toiminnan tuotot syntyvät suoritteiden myynnistä eli tavaroiden ja palveluiden myynnistä. (Stenbacka, Mäkinen & Söderström 2004, 25.) Myyntihinnat lasketaan liikevaihtoon arvonlisäverottomina (Järvenpää ym. 2010, 52).

Myyntituottojen lisäksi yritys voi saada muita tuottoja, kuten käytetyn laitteen myynnistä syntyvää myyntivoittoa tai avustuksia (Eklund & Kekkonen 2011, 21). Maataloudessa liikevaihtoon sisältyy saatavat tuet.

2.5 Pääoman tuotto prosentti

Omistajan pitää saada sijoittamalleen pääomalle yrityksestä tuottoa, mutta myös rahoittaja haluaa sijoittamalleen pääomalle vastinetta eli korkoa. Pääoman tuottoa kuvaavat sijoitetun pääoman tuotto prosentti ja oman pääoman tuotto prosentti. Sijoitetun pääoman tuotto prosentti kuvaa, kuinka paljon yritys on saanut tuottoa käytetylle pääomalle eli liiketoiminnan tuotto suhteutetaan sen hankkimiseen käytettyyn pääomaan. (Ikäheimo ym. 2011, 65.)

Oman pääoman tuotto kertoo, kuinka paljon tuottoa yritys on saanut omalle pääomalleen. Luku antaa yrittäjälle käsityksen siitä, miten hyvin sijoitettu oma pääoma on tuottanut. (Ikäheimo ym. 2011, 66.) Oman pääoman tuotto prosentissa pääomalle saatu tuotto suhteutetaan oman pääoman määrään. Tällöin tuotto prosenttia voidaan verrata vastaavan riskin omaavan sijoituksen tuottamaan korkoon markkinoilla. (Tunnusluvut 2015.) Tuotto prosentti kertoo, kuinka paljon tuottoa jää koroksi omalle pääomalle, kun tuotoista vähennetään kaikki muut kustannukset kuin oman pääoman korkovaatimus. Korkovaatimuksen laskennan suositus on viiden prosentin korko. (Enroth 2008b, 74.)

2.6 Omavaraisuusaste

Omavaraisuusaste kertoo yrityksen vakavaraisuudesta ja rahoitusriskistä. (Tunnusluvut 2015.) Omavaraisuusasteen voi laskea vieraan ja oman pääoman osuudesta koko yritykseen sijoitetusta pääomasta (Kallunki & Kytönen 2012, 80). Kallunki ja Kytönen (2012, 80) määrittelevät vakavaraisen yrityksen sellaiseksi, jolla vieraan pääoman osuus koko pääomasta ei ole liian suuri ja yritys selviytyy vieraan pääoman kustannuksista eli koroista ja lyhennyksistä. Vastaavasti heikko vakavaraisuus tarkoittaa suurta vieraan pääoman määrää ja suuria maksuja. Vakavaraisuutta mitataan omavaraisuusasteella, jolloin vakavaraisella yrityksellä on korkea omavaraisuusaste. (Kallunki & Kytönen 2012, 80–81.)

Mitä suurempi yrityksen omavaraisuusaste, sitä parempi mahdollisuus sillä on saada tarvittaessa rahoitusta esimerkiksi investointeihin tai tilapäisiin maksuvalmiusongelmiin (Enroth 2008b, 80).

2.7 Katetuotto

Yrityksen kustannukset ovat joko kiinteitä tai muuttuvia kustannuksia. Kaikki kustannukset yrityksessä jaetaan tällä periaatteella. (Eklund & Kekkonen 2011, 42.) Jaottelu on tarpeen, jotta on helpompi hahmottaa, mihin niistä yrittäjällä on vaikutusmahdollisuuksia. Kiinteisiin kustannuksiin ei voi juuri alle vuodessa vaikuttaa, vaikka yrittäjä on niihin pitkäjänteisesti sitoutunut. (Pellinen 2008, 15.)

Muuttuvien kustannusten määrä muuttuu tuotannon määrän mukaan. (Stenbacka, Mäkinen & Söderström 2004, 28.) Tyypillistä muuttuville kustannuksille on, että niitä muodostuu vasta aloitettaessa tuotanto, lisääntyvät laajennettaessa tuotantoa ja poistuvat, kun tuotanto lopetetaan (Turkki 2002, 55). Muuttuvia kustannuksia ovat esimerkiksi viljan tuottamiseen käytettävien koneiden käyttökustannukset.

Kiinteät kustannukset ovat olemassa tuotanto- tai myyntimääristä riippumatta (Stenbacka ym. 2004, 28). Esimerkiksi navettarakennuksen kustannukset ovat samat siitä huolimatta, tuotetaanko siellä kaksi vai kaksikymmentä litraa maitoa. Turkki (2002, 55) selvittää, että kiinteitä kustannuksia syntyy esimerkiksi pitkäkestoisten tuotantovälineiden koko kestoajalta, vaikka tuotanto välillä lopetettaisiin. Näin siis kiinteät kustannukset ovat yrityksen tuotantokapasiteetin perustamiseen ja ylläpitoon liittyviä.

Stenbacka ym. (2004, 61) kirjoittavat, että katetuottolaskenta on tapa arvioida yrityksen kannattavuutta. Stenbackan ym. (2004, 61) mukaan se soveltuu lyhyen aikavälin kannattavuuden arviointiin, koska muuttuvien ja kiinteiden kustannusten voidaan olettaa pysyvän samoina toiminta-asteesta riippumatta.

Katetuottolaskennan etuna on sen yksinkertaisuus (Eklund & Kekkonen 2011, 65). Katetuotto lasketaan vähentämällä tuotteen tuotoista muuttuvat kustannukset. Kun katetuotosta vähennetään kiinteät kustannukset, syntyy yrityksen tulos. Tulos on voitollinen, jos kiinteät kustannukset voidaan kattaa katetuotolla. Kiinteiden kustannusten ollessa suurempia kuin katetuotto, on tulos tappiollinen. (Stenbacka ym. 2004, 61.) Yrittäjä itse voi vaikuttaa katetuottoon myyntihintaa korottamalla, myyntimäärää lisäämällä, alentamalla muuttuvia tai kiinteitä kustannuksia. (Stenbacka ym. 2004, 72.)

Turkki (2002, 81) tarkentaa, että katetuotto jakautuu neljään osaan. Ensimmäinen katetuotto saadaan, kun tuotoista vähennetään muuttuvat kustannukset. Toinen katetuotto saadaan, kun ensimmäisestä vähennetään ihmistyökustannus ja kolmas, kun vähennetään lisäksi pääoma- ja yleiskustannukset. Neljäs katetuotto saadaan, kun edellisten lisäksi summasta vähennetään vielä pellon pääomakustannukset ja ojen vuotuiset kustannukset. Vasta tämän jälkeen saadaan selville tulos.

Pellinen (2008, 23) huomauttaa, että kun katetuottoa tarkastellaan jollain tietyllä aikavälillä, myös aikavälin pituus vaikuttaa siihen, mitkä kustannukset ovat muuttuvia kyseisellä jaksolla. Hyvin pitkällä tarkasteluvälillä katsottuna kaikki kustannukset voidaan tulkita muuttuviksi.

Katetuottoa käytetään yrityksen sisäisessä päätöksenteossa. Eklund ja Kekkonen (2011, 81) huomauttavat, että katetuotto ei ole synonyymi voitolle. Sen avulla ei voi verrata yrityksiä keskenään (Eklund & Kekkonen 2011, 64–65). Turkin (2002, 82) mukaan katetuotto sopii tuotannon suunnitteluun ja saman tilan tuotannonhaarojen suhteellisen kannattavuuden laskemiseen.

3 SUOMEN MAATALOUDEN TALOUDELLINEN TILA

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen (MTT) Taloustutkimus, vuoden 2015 alusta Luonnonvarakeskus, ylläpitää laskelmia maa- ja puutarhatalouden tulos- ja kannattavuuskehityksestä. Luonnonvarakeskuksella on noin 900 kirjanpitoilaa, joiden tuloksista painottamalla keskiarvotulokset kuvaavat lähes 40 000 suurimman suomalaisen maatalous- ja puutarhayrityksen keskimääräisiä tuloksia. (Niemi & Ahlstedt 2014, 58.)

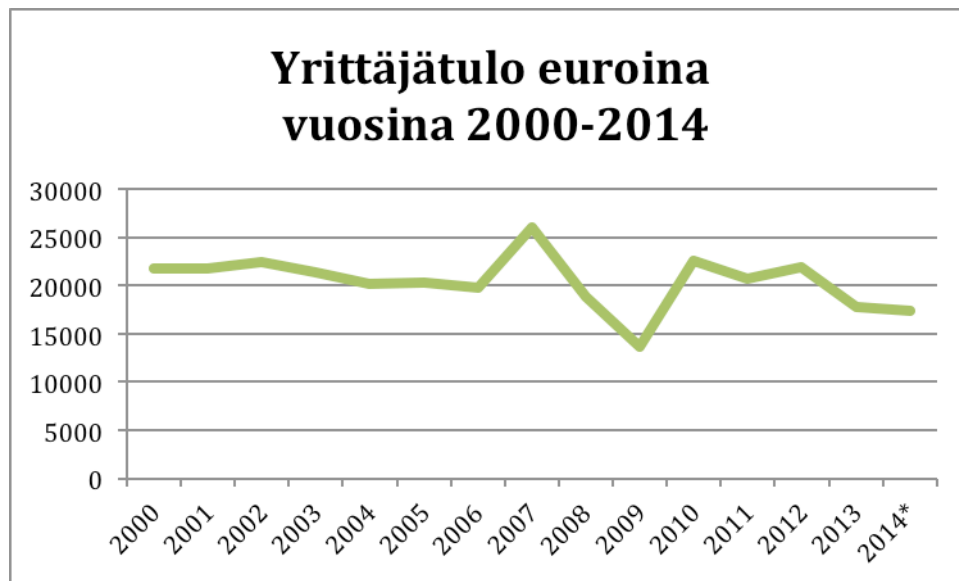
Toimintaympäristöä on viime vuosina leimannut epävakaat suhdanteet, tuotantotilat sekä markkinoiden ja hintojen heilahtelut. Tuotantopanosten hinnat ovat nousseet tuottajahintoja nopeammin. Se on lisännyt maatalouden kustannuksia ja heikentänyt kannattavuutta. Etenkin markkinahintojen vaikutus maatilojen tuloihin ja myös yritysten kannattavuuteen on merkittävä. (Niemi & Ahlstedt 2014, 58.)

3.1 Yrittäjätulon kehitys ja näkymät

Kuvio 1 kuvaa keskiarvoina yrittäjätulon kehitystä vuosina 2000–2014. Vuodesta 2014 saatavilla on vain ennakkotietoja. Ennakkotietojen laskennasta oli 35 prosenttia valmiina tätä opinnäytetyötä tehdessä (Yrittäjätulo tukialueittain 2015). Vuoden 2014 ennakkotiedot valmistuvat marraskuun 2015 aikana. Lopulliset tiedot valmistuvat vuoden 2016 joulukuussa.

Vuonna 2000 yrittäjätulo oli 21 700 euroa. Luku on keskiarvo kirjanpitoiloista. Alimmillaan yrittäjätulo on ollut tarkasteluajavälillä vuonna 2009, jolloin se oli 13 600 euroa. Alhainen yrittäjätulo johtui huonosta markkinatilanteesta ja epäedullisista hintasuhteista. Lisäksi tuotantokustannukset nousivat vajaat kaksi prosenttia. Nousua johtivat kalliit lannoitteet ja sähkö. (Rantala & Tauriainen 2011, 52–53.) Korkeimmillaan yrittäjätulo oli vuonna 2007, jolloin se nousi 26 000 euroon. Yrittäjien saama korvaus omalle työlle ja korko omalle pääomalle ovat vähentyneet 13 vuodessa yli 4 000 euroa.

Kuvio 1. Yrittäjätulon keskiarvo euroina vuosina 2000–2014. Vuosi 2014 perustuu ennakkotietoihin. (Yrittäjätulo tukialueittain).

Professori Jyrki Niemi Luonnonvarakeskuksesta arvioi, että yrittäjätulo puolittuu viime vuodesta. 2000-luvun alussa yrittäjätulo oli vajaan miljardin. Niemen veikkauksen mukaan tänä vuonna luku olisi vain 300 miljoonaa euroa. (Takalampi 2015, 13.)

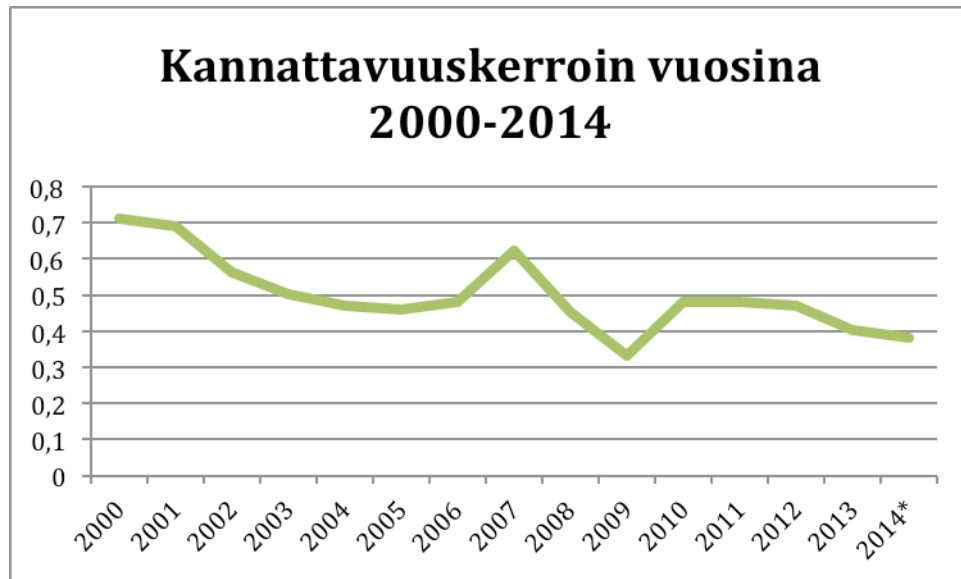
Pellervon taloustutkimuskeskuksen (PTT) ennusteet ensi vuodelle näkevät yrittäjätulon kehityksen optimistisesti. Vt. tutkimusjohtaja Kyösti Arovuori arvioi, että yrittäjätulon lasku pysähtyy ensi vuonna ja summa on jotakuinkin tämän vuoden kaltainen. (Reko 2015, 4.)

3.2 Kannattavuuskertoimen kehitys

Kuvio 2 kuvaa maatalousyritysten kannattavuuskerrointa vuosina 2000–2014 keskiarvona. Vuodesta 2014 on saatavilla vain ennakkotiedot, joista valmiina on opinnäytetyötä tehtäessä 35 prosenttia. (Kannattavuuskerroin tuotantosunnittain 2015.) Vuoden 2014 ennakkotiedot valmistuvat marraskuun 2015 aikana. Lopulliset tiedot valmistuvat vuoden 2016 joulukuussa.

Kuten yrittäjätulon kehityksestä voi päätellä, on kannattavuuskertoimen kehitys hyvin samansuuntainen yrittäjätulon kanssa. Vuonna 2000 kirjanpitolilojen kannat-

tavuuskertoimen keskiarvo oli 0,71, mikä on tarkasteluajavälin korkein. Yrittäjä tavoitti silloin 71 prosenttia oman työn palkkatavoitteesta ja oman pääoman korkotavoitteesta. Vuonna 2009 kannattavuuskerroin sukelsi lukuun 0,33, mikä on tarkasteluajavälin alin luku. Tällöin maatalousyrittäjä tavoitti haluamastaan oman työn palkasta ja oman pääoman korkotavoitteesta vain noin kolmanneksen. Vuonna 2013 keskiarvoinen kannattavuuskerroin oli 0,40.

Kuvio 2. Maatalousyrittysten keskiarvoinen kannattavuuskerroin vuosina 2000–2014. Vuosi 2014 perustuu ennakkotietoihin.

(Kannattavuuskerroin tuotantosuunnittain 2015.)

Kannattavuuskertoimet vaihtelevat jonkin verran, jos kehitystä tarkastellaan tuotantosuunnittain. Lypsykarjatilat yltyivät keskiarvoisesti lähes vuosittain yli 0,5:n kannattavuuskertoimeen, kun taas viljanviljelytilojen kannattavuuskerroin on ai-noana sukeltanut miinukselle (Kannattavuuskerroin tuotantosuunnittain 2015). Täl-löin yrittäjä ei saa ollenkaan korvausta tekemälleen työlleen ja sijoittamalleen pää-omalle.

Viljatilojen keskimääräinen kannattavuuskerroin ei saa vuonna 2015 positiivisia arvioita Luonnonvarakeskuksen tutkija Jukka Tauriaiselta. Tauriainen ennustaa, että viljatilojen kannattavuuskertoimen keskiarvo jää tänäkin vuonna miinukselle. Kannattavuuskertoimeksi hän veikkaa -0,05. (Vuorela 2015, 5.) Tauriainen ei lu-paa hyvää myöskään maitotiloille, jotka ovat vuonna 2015 kamppailleet maidon hintamuutosten kanssa. Tavanomaisen tuotannon maitotiloille Tauriainen ennus-

taa keskiarvoisen kannattavuuskertoimen putoavan 0,56:sta 0,27:ään. (Impiö 2015, 3.)

4 TUTKIMUS MAATALOUSYRITTÄJIEN TALOUDELLISTEN KÄSITTEIDEN YMMÄRTÄMISESTÄ

Opinnäytetyön kyselyn tarkoituksena on selvittää, miten hyvin maatalousyrittäjät tuntevat ja ymmärtävät yleisiä taloudellisia käsitteitä. Tutkimuksen avulla selvitettiin muun muassa maatalousyrittäjien tietämystä yrittäjätulon, liikevaihdon ja kate-tuoton ymmärtämisestä sekä mielipiteitä siitä, mitä käsitettä yrittäjät pitävät kuvaavimpana kannattavuuden määrittäjänä.

Tutkimuksen avulla erilaiset maatalousalan toimijat voivat määrittää maatalousyrittäjien liiketaloudellisen koulutuksen tarpeellisuutta sekä maatilayrittäjät huomata mahdollisia kehittämiskohteita liiketaloudellisessa osaamisessaan ja sitä kautta maatilayrityksensä johtamisessa.

4.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimukseen kerättiin aineistoa kyselytutkimuksen avulla. Kyselomake on liitteessä 1. Kyselyssä aineistoa tutkimukseen kerätään standardoidusti tietystä tutkimusjoukosta. Standardoituus tarkoittaa sitä, että kaikilta vastaajilta kysymykset kysytään samalla tavalla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 193.) Kyselyn etu on, että sen avulla voidaan kerätä tutkimusaineistoa laajasti. Tutkimusjoukko voi olla laaja ja kysymyksiä paljon. Yleensä vastaukset on myös helppo muuttaa analysoitavaan muotoon ja analysoida tiedot tekniseltä osuudeltaan nopeasti. (Hirsjärvi ym. 2009, 195.) Valli (2001, 100–101) puoltaa kyselytutkimusta, sillä lomake sallii paljon kysymyksiä, vaikka liian pitkä lomake vähentää vastaajien vastausintoa. Myöskään haastattelijan persoonalla tai käyttäytymisellä ei vaikuteta vastaustilanteeseen, toisin kuin haastattelututkimuksessa.

Kyselytutkimuksen haittapuolia on silti useita. Hirsjärvi ym. (2009, 195) luettelevat, ettei kyselytutkimuksessa ole mahdollista varmistua, miten vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen tai miten onnistuneita annetut vastausvaihtoehdot ovat vastaajien mielestä.

Tutkimuksen aineiston keruun menetelmäksi mietittiin myös haastatteluja. Hirsjärvi ym. (2009, 204) kuvailevat, että haastattelussa ollaan suorassa vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa. Siitä on sekä etuja että haittoja. Haastattelussa aineiston keruuta voi säädellä joustavasti vastaajia myötäillen ja vastauksia on mahdollisuus tulkita enemmän kuin kyselyssä. Haastattelun valintaa tutkimusmenetelmäksi puoltaa esimerkiksi tutkimusaiheen arkuus. Haastattelun huonoja puolia ovat muun muassa aikaavievyys, haastatteluista aiheutuvat kustannukset ja analysoinnin vaikeus vapaamuotoisten vastausten takia. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 35.)

Ongelmalliseksi haastattelu olisi muodostunut tässä tutkimuksessa ajankäytön ja tutkimusjoukon muodostumisessa. Haastatteluja ei olisi pystytty toteuttamaan sellaisella aikavälillä, jotta kattava otos olisi saatu otettua mukaan. Tutkimusjoukon etsinnässä olisi käytetty paikallisia maaseutuasiamiehiä tai ProAgrian yhteystietoja. Mahdollisimman todenmukaisen tutkimusjoukon saanti olisi voinut vinoutua, sillä haastatteluun olisi voinut valikoitua vain edistykselliset ja paljon tietävät maatalousyrittäjät. Haastattelussa vastaukset kysymyksiin olisivat voineet olla paljon tulkintaa vaativia ja hankalasti tilastolliseen muotoon muutettavia.

4.2 Aineiston kerääminen

Kyselytutkimusta varten laadittiin kyselylomake yhteistyössä ohjaavan opettajan kanssa. Kyselyssä pyrittiin vastaajalle vaivattomaan ja nopeaan muotoon, jolloin vastauksia saataisiin mahdollisimman paljon. Kyselylomakkeeseen valittiin yleisimpiä maatalouden kannattavuudesta ja liiketoiminnasta kertovia käsitteitä ja niiden periaatteita. Kysely selvitti muun muassa, miten vastaajat ymmärtävät yrittäjätulon, liikevaihdon ja kannattavuuskertoimen käsitteen. Vastaajia pyydettiin myös nimeämään annetuista vaihtoehdoista käsite, joka heidän mielestään kuvaa mahdollisimman vertailukelpoisesti maatalousyrityksen kannattavuutta. Vastausvaihtoja käsitteiden määritelmässä oli neljä, joista yksi vastasi käsitteen oikeaa määritelmää, kaksi väärää ja yksi ”en tiedä”. Varsinaisten käsitekysymysten lisäksi kyselyssä pyydettiin vastaajasta taustatietoja, kuten ikäryhmä, tilan tuotantosuunta ja vastaajan koulutus. Kaikki kyselyn kysymykset olivat suljettuja kysymyksiä. Kysymyksiä oli yhteensä 14, kun taustatietoja kartoittavat kysymykset lasketaan mukaan.

Kysely toteutettiin internet-kyselynä syyskuussa 2015. Linkki kyselyyn lähetettiin sähköpostitse kaikille eteläpohjalaisille, sekä lisäksi Vaasan, Laihian ja Isonkyrön ja pohjoissavolaisille maaseutuasiamiehille tai maaseututoimintaa hoitaville henkilöille. Heitä pyydettiin välittämään kysely oman alueensa maatalousyrittäjille. Kyselystä lähetettiin kahden viikon vastausaikana yksi muistutusviesti ja pyyntö vastata uudelleen.

Kyselytutkimuksella saatiin tutkimukseen laaja vastaajajoukko. Internetin kautta toteutettava kyselytutkimus antoi toisaalta mahdollisuuden siihen, että kyselyssä pystyi myös käyttämään vilpillisiä keinoja. Käsitteiden selityksiä pystyi etsimään internetistä samalla, kun vastasi kyselyyn, mikä osaltaan voi vääristää tutkimustuloksia. Lomakkeessa ei ollut myöskään estoa, jolla sama vastaaja ei olisi voinut vastata useammin kuin kerran.

Kyselyn vastausprosenttia ei tiedetä. Viestit eivät välttämättä saavuttaneet kaikkia maatalousyrittäjiä, joiden sähköpostiosoite oli maaseututoimella tiedoissaan tai kaikilla maatalousyrittäjillä ei välttämättä ole sähköpostiosoitetta. Kyselyyn vastauksia tuli kaikkiaan 357 kappaletta. Suurin osa vastauksista, 252 kappaletta tuli Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan alueelta. Kysely olisi voinut tavoittaa Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Pohjois-Savon alueella yli 14 000 tilaa (Maatalous- ja puutarhayritysten lukumäärä alueittain 2010–2014). Tähän nähden vastausprosentti on heikko.

4.3 Aineiston analysointi

Tutkimusaineiston analysointi ja tulkinta tehtiin SPSS-ohjelmiston avulla. Kyselylomakkeesta saadut vastaukset ajettiin ohjelmaan, jonka avulla selvitettiin tutkimusongelmaa.

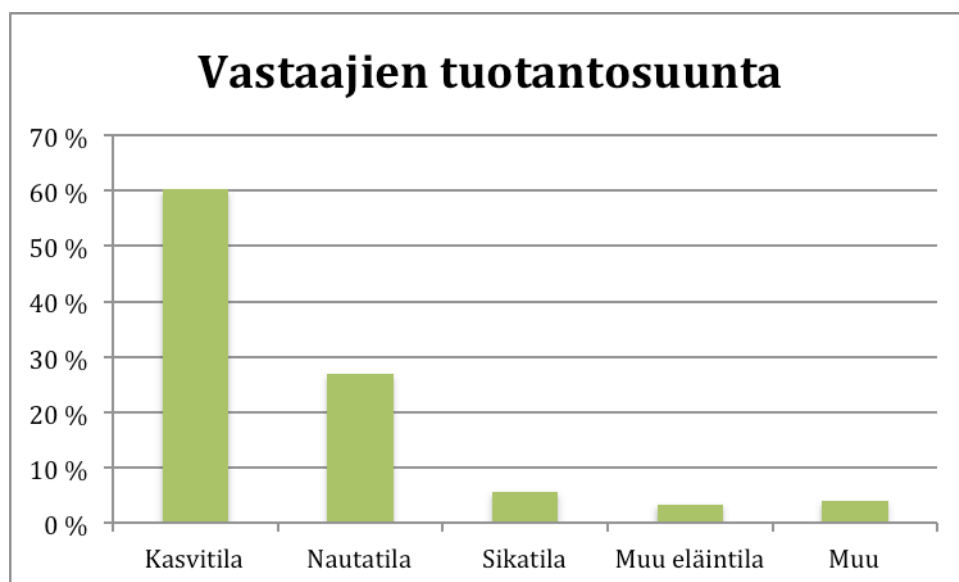
Tutkimuksesta syntyi paljon numerotietoa, jolloin SPSS-ohjelmistolla tehtiin erilaisia analyyseja. Kuviot muutettiin taulukkolaskentaohjelman avulla visuaalisempaan muotoon. Kaikki kuviot esitetään myöhemmin tässä tutkimuksessa.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Vastaajien taustatiedot

Kysely selvitti, minkä tuotantosuunnan yrittäjiä vastaajat ovat. Kyselyn vaihtoehdot eivät tulkintavaiheessa osoittautuneet tarkoituksenmukaisiksi. Tulokset on ryhmitelty vastausvaihtoehdoista poikkeuksellisesti. Kasvitiloihin on koottu sekä viljatilat että ne muu tuotantosuunta -kohdassa vastauksensa antaneet, jotka nimesivät päätuotantosuunnakseen esimerkiksi perunantuotannon tai nurmen viljelyn. Nautatiloihin on koottu kaikki lypsy-, naudanliha- ja emolehmätilat. Sikatiloihin luetaan sianlihan tuottajat, mutta myös muut sikatalouden tuotantosuunnat. Muut eläintilat kattavat kananmunan tuottajat, broilerit ja lammastilat. Muu-ryhmä sisältää kaikki muut tuotantovaihtoehdot, jotka eivät sovi edellisiin määritelmiin tai mikäli vastaaja ei ole nimennyt tuotantosuuntaansa.

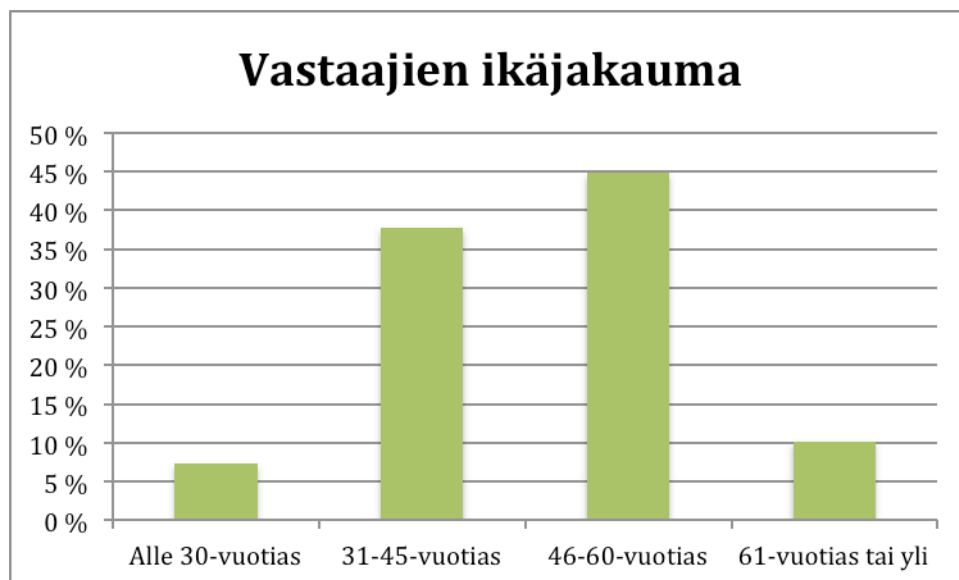
Kuvio 3 esittää vastaajien tuotantosuuntajakauman. Suurin osa eli 60 prosenttia vastaajista on kasvitilallisia. Lähes kolmannes vastaajista on nautatilallisia.

Kuvio 3. Kyselyyn vastaajien tuotantosuunta.

Vastaajien jakauma heijastaa suomalaisten maatalous- ja puutarhayritysten tuotantosuuntien suhteita. Luonnonvarakeskuksen tilaston mukaan vuonna 2014 Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan alueella kasvitiloja oli kaikista alueen tiloista yli 60 prosenttia. Nautatiloja molemmissa maakunnissa oli noin viidennes kaikista tiloista. Pohjois-Savossa kasvi- ja nautatiloja oli lähes yhtä paljon, yhteensä 84 prosenttia kaikista alueen maatiloista. (Maatalous- ja puutarhayritysten lukumäärä tuotantosuunnan mukaan alueittain vuonna 2014.)

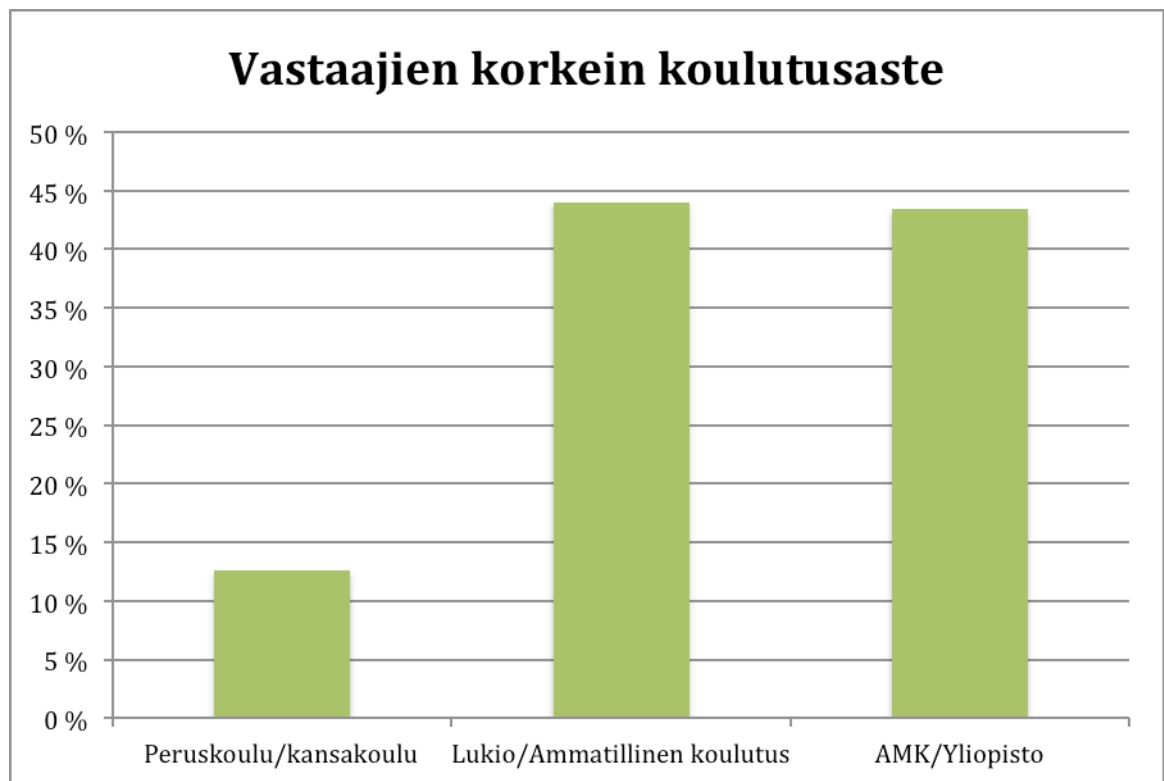
Vastaajista 45 prosenttia on iältään 46–60-vuotiaita. Toiseksi suurin vastaajaryhmä on 31–45-vuotiaat. Alle 30-vuotiaita ja yli 60-vuotiaita vastaajista on alle 20 prosenttia. Kuvio 4 esittää vastaajien ikäjakauman ikäryhmittäin. Luonnonvarakeskuksen tilaston mukaan maatilayrittäjien keski-ikä vuonna 2014 oli 50,6 vuotta (Viljelijöiden lukumäärä ja keski-ikä 2014).

Kuvio 4. Vastaajien ikäjakauma ikäryhmittäin.

Vastaajilta kysyttiin heidän korkeinta koulutustaan. Suurin osa vastaajista oli suorittanut joko toisen asteen koulutuksen eli lukion tai ammattikoulun tai kolmannen asteen koulutuksen eli ammattikorkeakoulun tai yliopiston. Peruskoulun tai kansakoulun nimesi korkeimmaksi koulutukseksi 13 prosenttia vastaajista. Kuviossa 5 esitetään vastaajien korkein koulutus.

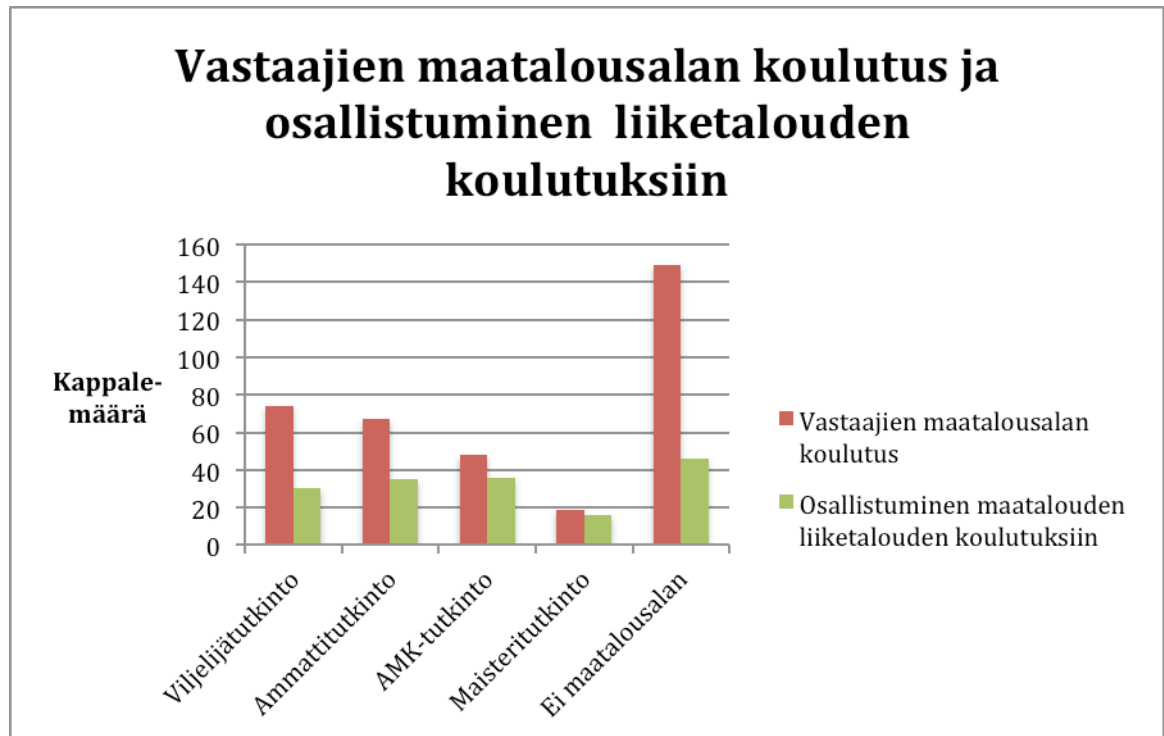

Kuvio 5. Vastaajien korkein koulutusaste.

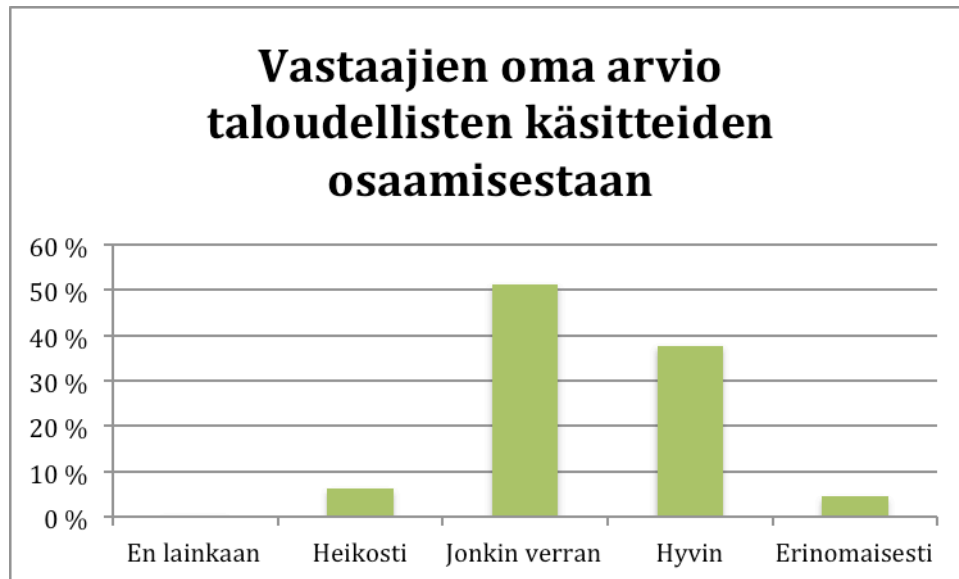
Kuvio 6 selvittää vastaajien maatalousalan koulutusta ja sitä, ovatko vastaajat käyneet maatalouden liiketaloutta koskevissa koulutuksissa. Vastaajien joukossa yli 40 prosentilla ei ollut maatalousalan tutkintoa. Viidesosa vastaajista oli suorittanut viljelijätutkinnon ja lähes 20 prosenttia vastaajista maatalouden ammattitutkinnon.

Kysely selvitti, olivatko vastaajat osallistuneet maatalouden liiketaloutta käsitteleviin koulutuksiin. Aktiivisimmin koulutuksiin olivat osallistuneet ammattikorkeakoulututkinnon ja maisteritutkinnon suorittaneet. Ammattitutkinnon suorittaneista maatalouden liiketalouden koulutuksissa oli käynyt yli puolet ja viljelijätutkinnon suorittaneista 40 prosenttia. Passiivisimmin koulutuksiin olivat lähteneet ne, joilla ei ollut maatalousalan tutkintoa. Heistä vain vajaa kolmannes oli osallistunut koulutuksiin.

Kuvio 6. Vastaajien maatalousalan koulutus ja osallistuminen maatalouden liiketaloutta käsitteleviin koulutuksiin.

Ennen varsinaisia käsitekysymyksiä vastaajilta pyydettiin oma arvio heidän taloudellisten käsitteiden osaamisestaan. Yli puolet arvioi osaavansa käsitteitä jonkin verran ja yli kolmannes arvioi käsitetietoutensa hyväksi. Vain yksi vastaajista arvioi, ettei osaa käsitteitä ollenkaan. Heikon osaamistason määrittä itselleen kuusi prosenttia vastaajista ja erinomaisen arvosanan omalle osaamiselleen antoi alle viisi prosenttia vastaajista. Kuviossa 7 näkyy, miten vastaajien omat arviot osaamisestaan jakautuvat.

Kuvio 7. Vastaajien oma arvio taloudellisten käsitteiden osaamisestaan.

5.2 Käsitteiden vastaukset

Vastaajia pyydettiin valitsemaan kyselyssä vaihtoehto, joka heidän mielestään kertoo, mitä yrittäjätulo tarkoittaa. Kuvio 8 esittää vastaajien jakauman vastausvaihtoehtojen kesken. Suurin osa vastaajista osasi valita yrittäjätulon selitteeksi kokonaistuoton, jonka yrittäjä saa korvaukseksi maataloustyöstään ja korvaukseksi omalle sijoitetulle pääomalle. Loput vastaukset jakautuivat melko tasaisesti kahden väärän vaihtoehdon kesken. Kuusi yrittäjää vastasi ”en tiedä”.

Liikevaihdon käsite jakoi selvästi vastaajat kahteen. Liikevaihdon käsitteen osasi määrittää oikein yli 60 prosenttia vastaajista. Silti lähes 40 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että liikevaihto tarkoittaa yrityksen kaikkia tuloja ja menoja. Liikevaihto tarkoittaa yrityksen kaikkia tuloja. Kolme vastaajaa piti liikevaihtoa samana kuin yrittäjätuloa. Kuvio 9 esittää liikevaihdon käsitteen vastausten jakauman.

Kuvio 8. Yrittäjätulon käsitteen vastausten jakauma.

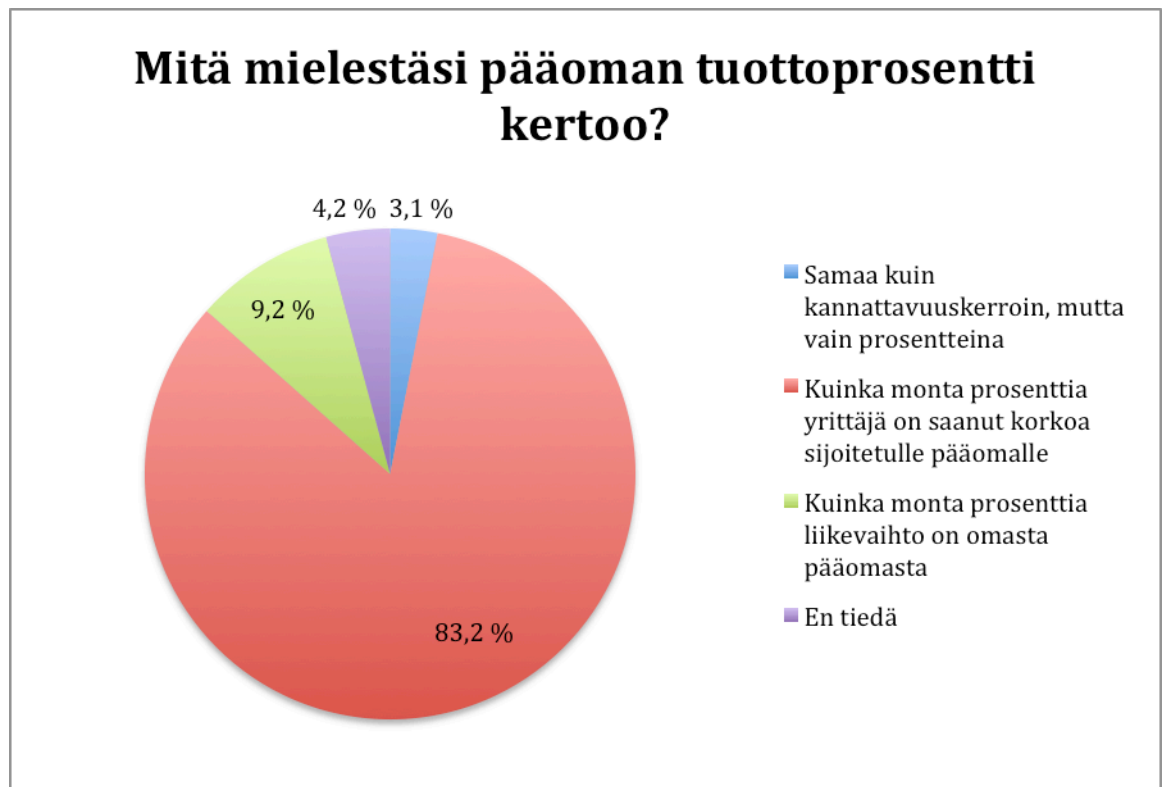
Kuvio 9. Liikevaihdon käsitteen vastausten jakauma.

Kannattavuuskerroin oli selvästi yksi tutuimmista käsitteistä, joita kyselyssä kysyttiin. Kannattavuuskertoimen määritelmän vastaajat osasivat nimetä lähes 80 prosenttisesti oikein. Vastaajista 12 prosenttia arveli kannattavuuskertoimen kertovan, kuinka paljon yrittäjä on tehnyt voittoa. Kuvio 10 kertoo kyselyyn vastanneiden jakauman kannattavuuskertoimen määrittelemisessä.

Kuvio 10. Kannattavuuskertoimen käsitteen vastausten jakauma.

Kuvio 11 esittää vastausten jakauman pääoman tuottoprosentin käsitteen määrittelyssä. Pääoman tuottoprosentti keräsi eniten oikeita vastauksia kyselyssä olleista käsitteistä. Vastaajista 83 prosenttia osasi nimetä pääoman tuottoprosentin kertovan siitä, kuinka monta prosenttia yrittäjä on saanut korkoa sijoitetulle pääomalle. Lähes kymmenen prosenttia vastaajista arvioi, että pääoman tuottoprosentti kertoo siitä, kuinka monta prosenttia liikevaihto on omasta pääomasta. Pääoman tuottoprosentti keräsi myös en tiedä -vastauksia neljä prosenttia koko vastaajajoukosta.

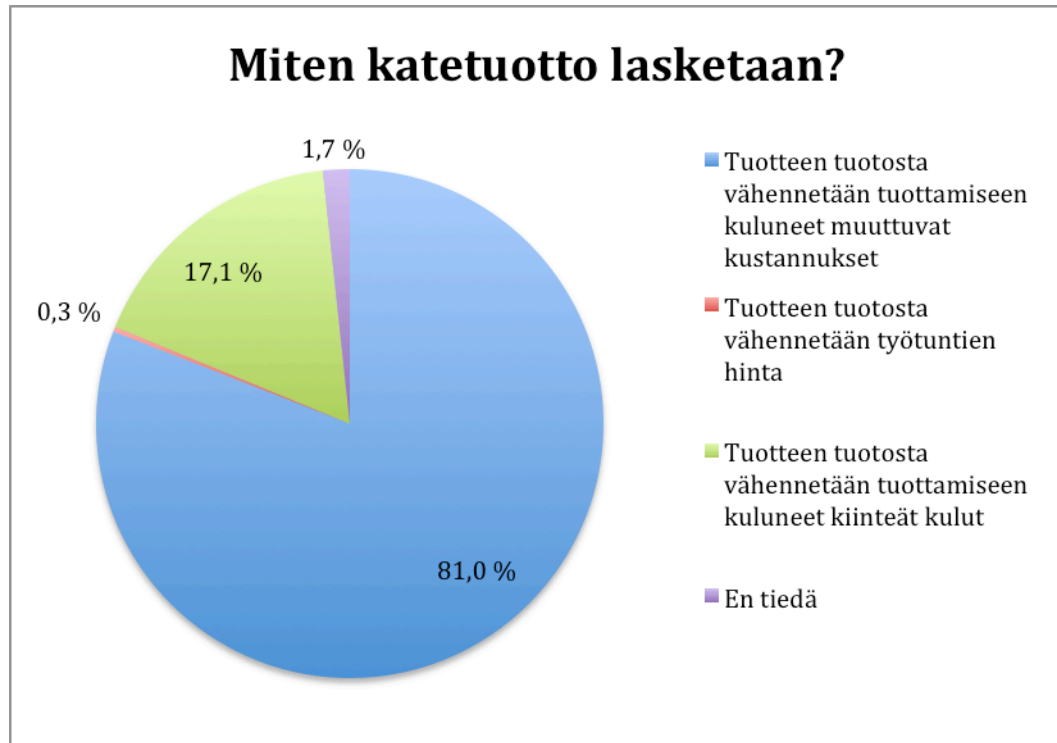
Kuvio 11. Pääoman tuotto prosentin vastauksien jakauma.

Kyselyyn vastanneet maatalousyrittäjät tunsivat hyvin myös maatilalan omavaraisuusasteen. Kuvio 12 esittää vastausten jakauman. Yli 80 prosenttia vastaajista tiesi, että omavaraisuusaste kertoo oman pääoman ja vieraan pääoman suhteen yrityksessä. 12 prosenttia vastaajista arvioi omavaraisuusasteen olevan sama kuin maksuvalmiuden eli kertovan siitä, kuinka paljon yrityksen kassassa on valmiutta maksaa kustannuksia.

Tuotteen katetuoton laskennan periaate oli tuttu suurimmalle osalle vastaajista. 80 prosenttia vastaajista tiesi, että tuotteen tuotosta vähennetään tuottamiseen kuluneet muuttuvat kustannukset. 17 prosenttia vastaajista arveli, että katetuotto saadaan, kun tuotteen tuotosta vähennetään tuottamiseen kuluneet kiinteät kulut. Kuvio 13 esittää vastausten jakauman.

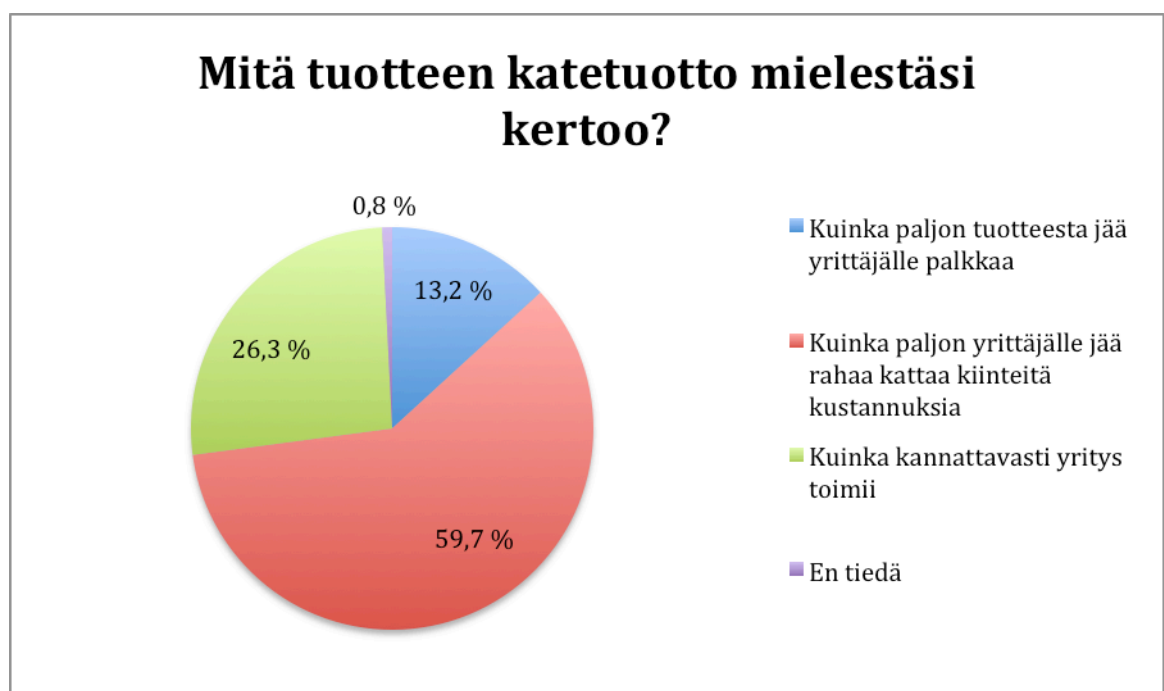

Kuvio 12. Omavaraisuusasteen käsitteen vastausjakauma.

Kuvio 13. Katetuoton laskennan periaatteen vastausjakauma.

Katetuoton laskennan perusteet olivat suurimmalle osalle vastaajille melko selvät, mutta se, mitä katetuottolaskun tulos kertoo, on selvästi laskentaperiaatetta epäselvempi asia. Vastaukset katetuoton määritelmästä jakautuvat laskentaperiaatetta tasaisemmin eri vastausvaihtoehtojen kesken. Vaikka 80 prosenttia tiesi, miten katetuotto lasketaan, vain 60 prosenttia ymmärtää, että katetuotto kertoo, kuinka paljon yrittäjälle jää rahaa kattaa kiinteitä kustannuksia. Yli neljäsosa vastaajista arvioi, että katetuotto kertoo, kuinka kannattavasti yritys toimii. Kolmentoista prosentin mielestä katetuotto tarkoittaa, kuinka paljon tuotteesta jää yrittäjälle palkkaa. Kuvio 14 näyttää katetuoton määritelmän vastausjakauman.

Kuvio 14. Katetuoton määritelmän vastausjakauma.

Kyselyssä viimeisenä kysyttiin, mikä edellä esitellyistä käsitteistä kuvaa vastaajan mielestä parhaiten ja vertailukelpoisesti tilan taloudellista tulosta. Kysymys oli selvästi kyselyn vaikein vastaajille, sillä kuusi vastausvaihtoehtoa sai kaikki kannatus- ta vertailukelpoisimmaksi käsitteeksi. Hieman alle puolet osasi nimetä kannattavuuskertoimen oikeaksi vastaukseksi. Neljäsosa vastaajista arveli yrittäjätulon olevan taloudellisen vertailun käyttökelpoisin käsite. Kuvio 15 kuvaa vastausjakaumaa taloudellisen tuloksen käyttökelpoisimmassa käsitteessä.

Kuvio 15. Taloudellisen tuloksen parhaan käsitteen vastausjakauma.

5.3 Vertailu ymmärtämisen ja taustan perusteella

Maatalousyrittäjät osaavat käsitteitä hyvin, mutta jokainen vastaus kerää myös vääriä vastauksia. Osassa kysymyksistä vastaukset jakaantuvat hyvin selvästi kahteen. Monessa kysymyksessä jakauma prosenteissa on myös saman tyyppinen. Voidaanko johtaa vastaajien taustatietojen perusteella johtopäätöksiä siitä, onko esimerkiksi maatalousalan koulutuksella merkitystä käsitteiden osaamisessa?

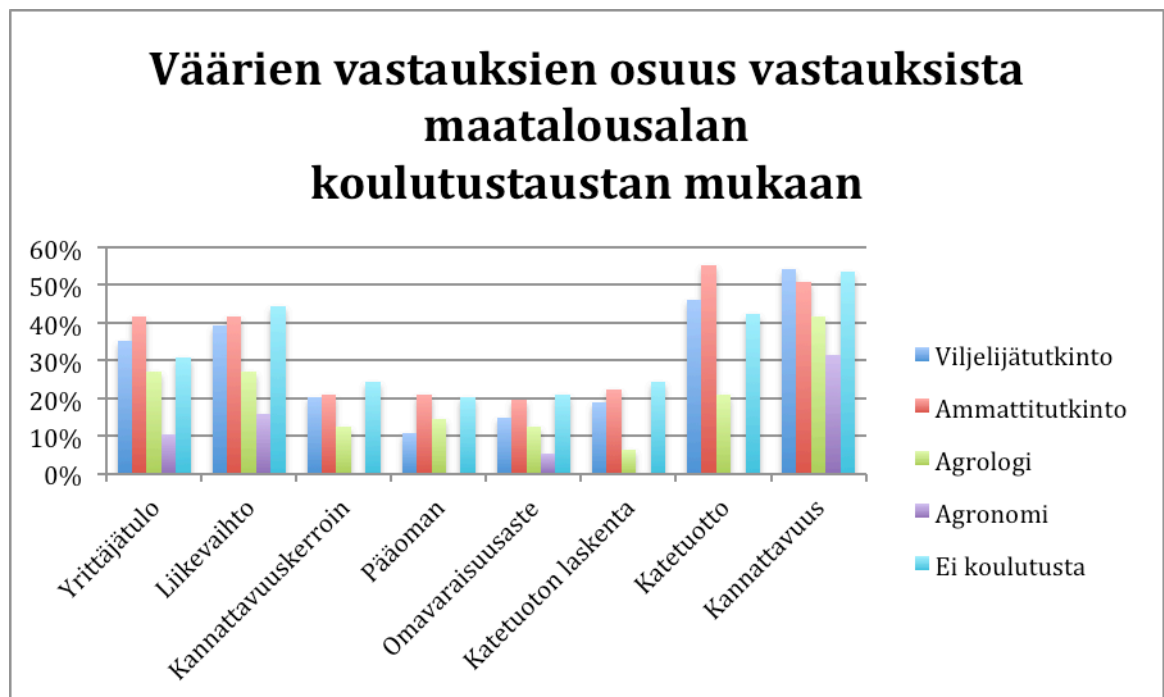
5.3.1 Koulutus

Maatalousalan koulutus on merkittävä taloudellisen osaamisen ja tietouden lisääjä. Reilun vuoden kestävässä viljelijätutkinnossa käydään Sedun aikuiskoulutuksen mukaan maatilayrityksen johtamista ja kehittämistä läpi, johon kiinteästi kuuluu taloudellinen osaaminen (Sedu Aikuiskoulutus). Toisen asteen tutkinnossa esimerkiksi Sedussa maaseutuyrittämisen opintokokonaisuuteen kuuluu tuotannon ja toiminnan kannattavuuden suunnittelua sekä rahoituksen järjestämisen opettelua. (Sedu.)

Esimerkiksi Seinäjoen ammattikorkeakoulun agrologin tutkinto-ohjelmassa on mahdollisuus erikoistua maatalouden liiketalouteen (Seinäjoen ammattikorkeakoulu). Lisäksi liiketalouden perusteita opetetaan kaikille tutkinto-opiskelijoille yhteisinä opintoina.

Helsingin yliopiston maataloustieteiden koulutuksessa pakollisina opintoina on maatalousekonomian perusteita. Lisäksi opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa aineopintoja maatalouden liiketaloudesta. (Helsingin yliopisto.)

Kuvio 16 esittää väärin vastauksien osuuden vastaajien maatalousalan koulutustaustan mukaan.

Kuvio 16. Väärin vastauksien osuus vastaajien maatalousalan koulutustaustan mukaan.

Yrittäjätulon käsite oli epäselvin ammattitutkinnon eli toisen asteen tutkinnon suorittaneille. Yli 40 prosenttia vastauksista oli väärin. Viljelijätutkinnon suorittaneiden tietous yrittäjätulosta oli lähes yhtä pieni kuin niiden vastaajien, joilla ei ole maatalousalan koulutusta. Agrologitutkinnon suorittaneista 27 prosenttia ei tiennyt yrittäjätulon käsitystä. Vahvimmin yrittäjätulon käsite oli iskostunut agronomi-tutkinnon suorittaneiden mieleen. Niistä vastauksista silti 11 prosenttia oli väärin.

Liikevaihdon käsitteessä oli epäselvyyttä kaikilla maatalousalan koulutuksen suorittaneilla. Epäselvin liikevaihdon käsite oli niille, joilla ei ollut maatalousalan koulutusta. Heistä 44 prosenttia arveli liikevaihdon kuvaavan jotain muuta kuin yrityksen kaikkia tuloja. Myös ammattitutkinnon suorittaneista oli lähes yhtä paljon epävarmoja liikevaihdon käsitteestä. Vahvimmin liikevaihdon käsitteestä suoriutuivat agronomit, joista kuitenkin 16 prosenttia ei tiennyt käsitteen määritelmää. Agrologeista alle kolmannes veikkasi väärin.

Kannattavuuskertoimen määritelmässä ainoastaan agronomit osuivat kaikki oikeaan vastaukseen. Agrologeista 13 prosenttia vastasi väärin. Huonoiten kannattavuuskerroin oli hallinnassa niillä, joilla ei ollut maatalousalan koulutusta. Heistä 24 prosenttia ei tiennyt kannattavuuskertoimen määritelmää, mutta prosentuaalisesti melko samoihin lukemiin jäivät myös viljelijätutkinnon ja ammattitutkinnon suorittaneet.

Pääoman tuottoprosentin käsitteen hallinnassa jakauma on hyvin saman suuntainen kuin kannattavuuskertoimessa. Kaikki agronomit osasivat nimetä pääoman tuottoprosentille oikean selityksen, kun taas 20 prosenttia ammattitutkinnon suorittaneista ja heistä, joilla ei ollut maatalousalan tutkintoa, eivät tieneet oikeaa vastausta. Agrologeista 15 prosenttia ei tiennyt oikeaa vastausta. Viljelijätutkinnon suorittaneista 11 prosenttia vastasi väärin.

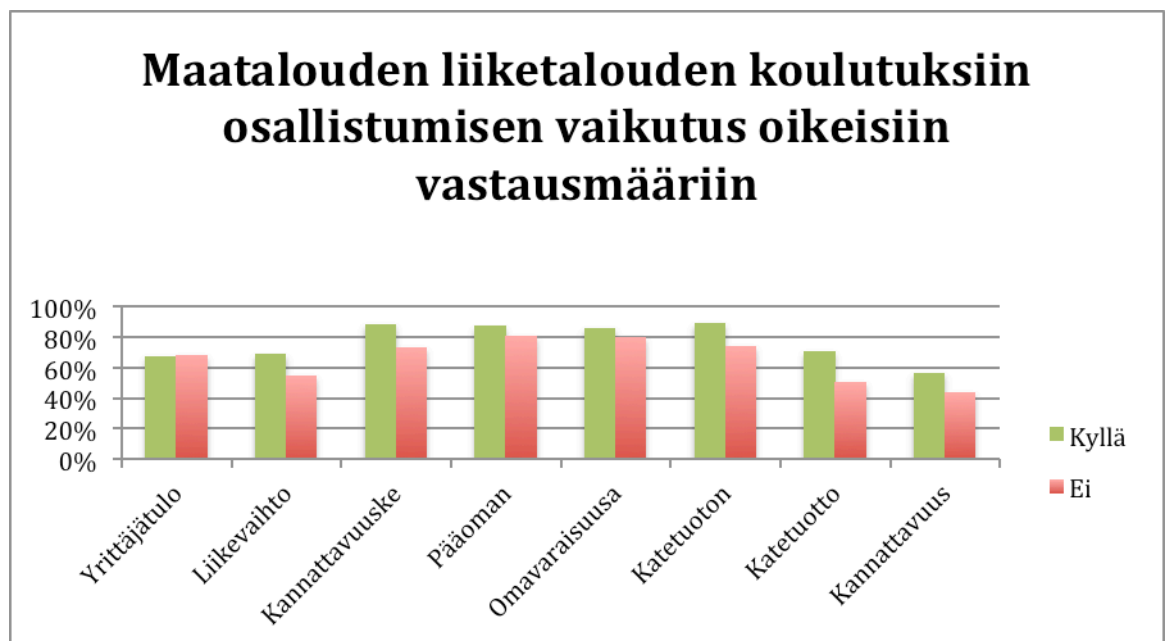
Omavaraisuuden käsitteen väärät vastaukset jakautuivat melko tasaisesti eri koulutustaustan omaavien kesken. Ainoastaan agronomeista vastasi väärin alle 10 prosenttia. Heistä viisi prosenttia ei osannut nimetä omavaraisuudelle oikeaa selitystä. Viljelijätutkinnon, ammattitutkinnon, agrologitutkinnon tai ilman maatalousalan koulutusta vastanneet nimesivät omavaraisuuden käsitteen väärin 13–21 prosenttisesti. Eniten vääriä vastauksia tuli heiltä, joilla ei ollut maatalousalan koulutusta.

Katetuoton laskemisen periaate oli selvillä kyselyyn vastanneille agronomeille. Heistä kaikki vastasi oikein. Myös agrologit tiesivät usein oikean vastauksen. Heistä vain kuusi prosenttia vastasi väärin. Muut koulutustaustat jakautuivat viiden prosenttiyksikön sisälle. Eniten vääriä vastauksia olivat merkanneet maatalousalan koulutusta käymättömät.

Katetuoton selite oli eniten epäselvä ammattitutkinnon käyneille, joista yli puolet ei osannut nimetä, mitä katetuotto kertoo yrittäjälle. Hieman alle puolet viljelijätutkinnon suorittaneista ei myöskään tiennyt oikeaa vastausta. Lähes samoihin lukemiin, yli 40 prosenttiin, pääsi väärin vastausten määrässä maatalousalan koulutusta käymättömät. Agrologeista viidesosa arvioi käsitteen väärin. Kyselyyn vastanneista agronomeista katetuoton selite oli kaikille tuttu ja heistä kaikki vastasi oikein.

Tilan taloudellisen tuloksen vertailukelpoisimmassa käsitteessä kaikki koulutusryhmät vastasivat väärää käsitteitä. Yli puolet viljelijätutkinnon, ammattitutkinnon ja koulutusta käymättömien vastauksista oli väärää. Agronomeista lähes kolmannes veikkasi jotain muuta vastaukseksi kuin kannattavuuskerrointa. Agrologeista yli 40 prosenttia vastasi väärin.

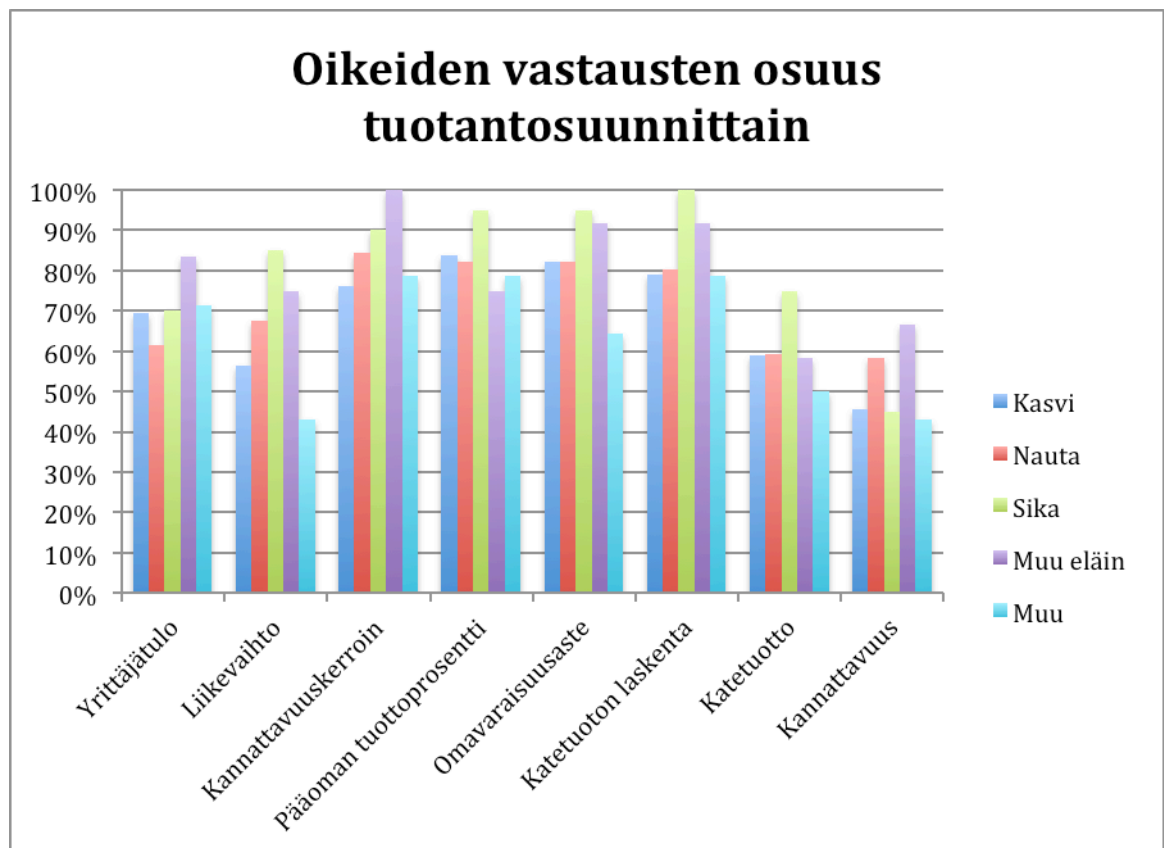
Kyselyssä kysyttiin, onko tilan yrittäjä osallistunut maatalouden liiketaloutta käsitteleviin koulutuksiin. Kuvio 17 kertoo, kuinka hyvin koulutuksia käyneet ja käymättömät osasivat vastata käsitekysymyksiin oikein. Tulosten perusteella ne, jotka olivat käyneet maatalouden liiketalouden koulutuksissa, osasivat nimetä käsitteille oikeat selitteet heitä paremmin, jotka eivät olleet koulutuksissa käyneet. Ainoastaan yrittäjätulon käsite oli lähes yhtä tuttu molemmille ryhmille.

Kuvio 17. Liiketaloudellisten koulutuksien vaikutus oikeisiin vastauksiin.

5.3.2 Tilan tuotantosuunta

Oikeiden vastausten osuus tuotantosuunnittain näkyy kuviossa 18. Vertailun perusteella vastaajista sikatilalliset onnistuivat kyselyssä parhaiten. Sikatilalliset saivat korkeimman osuuden oikeista vastauksista viidessä käsitteessä: liikevaihdossa, pääoman tuotto prosentissa, omavaraisuusasteessa, katetuoton laskemisen periaatteessa ja katetuoton käsitteessä. Yrittäjätulon, kannattavuuskertoimen ja sopivimman taloudellisen tuloksen vertailukäsitteen parhaiten tiesivät muut eläintilalliset -ryhmään kuuluvat. Kehnoimmin käsitteitä osasivat muut-ryhmään kuuluvat yrittäjät. Vähiten oikeita vastauksia muut-ryhmän vastaajien joukosta tuli omavaraisuusasteen, katetuoton laskennan, katetuoton käsitteen ja taloudellisen tuloksen vertailukäsitteen nimeämisessä. Kasvitilalliset menestyivät huonoiten liikevaihdon, kannattavuuskertoimen ja katetuoton laskemisen periaatteen nimeämisessä. Nautatilallisille epäselvin käsite oli yrittäjätulo.

Kuvio 18. Oikeiden vastausten osuus tuotantosuunnittain.

5.3.3 Yrittäjien omat arviot

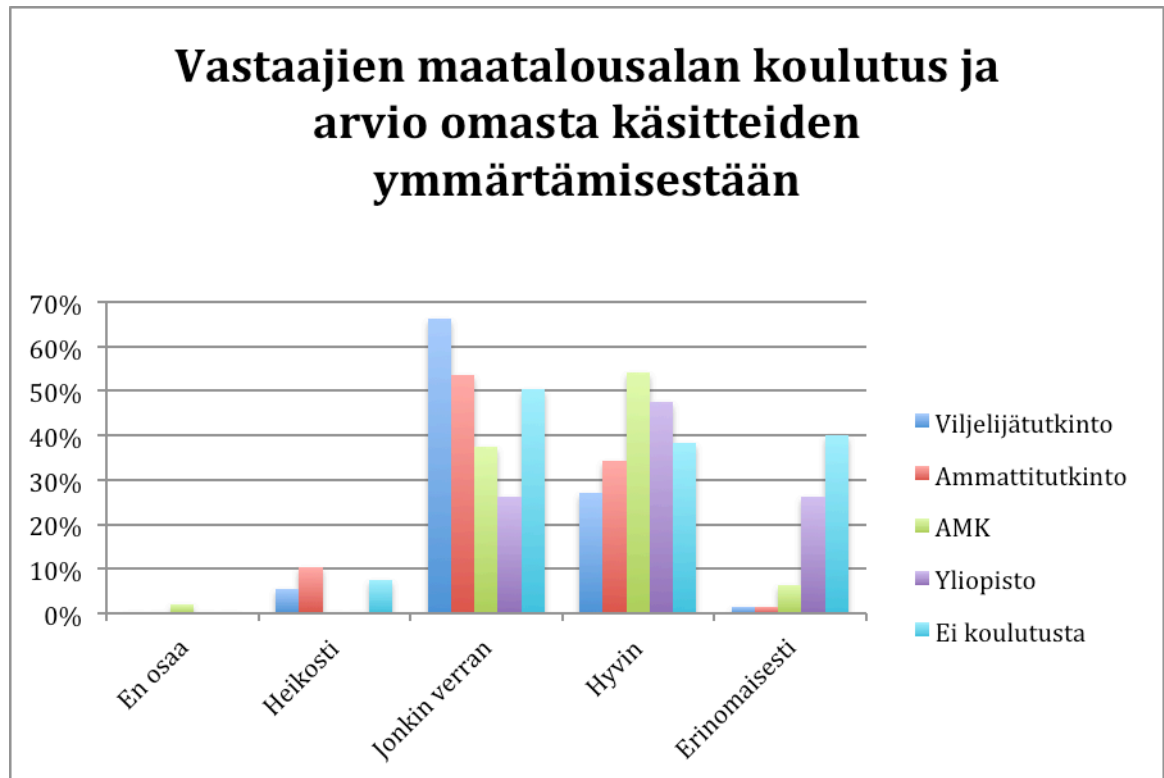
Vastaajat arvioivat omaa osaamistaan kyselyssä. Korkealla koulutustaustalla ei näyttänyt olevan vaikutusta siihen, miten vahvasti vastaaja kokee osaavansa maatalousyritysten taloudellisia käsitteitä. Kuvio 19 kertoo vastaajien arvion käsitteiden osaamisestaan koulutustaustaansa vasten. Peruskoulun tai kansakoulun korkeimmaksi koulutusasteekseen nimenneet luottivat eniten siihen, että osaavat erinomaisesti käsitteitä. Heistä 20 prosenttia arveli osaamisensa yltävän erinomaiseksi. Eniten heikosti käsitteitä arveli osaavansa lukion tai ammatillisen koulun korkeimmaksi koulutusasteekseen nimenneet.

Kuvio 19. Vastaajan korkein koulutus ja arvio omasta käsitteiden ymmärtämisestään.

Tutkimuksen perusteella vastaajien maatalousalan koulutus ei vaikuttanut siihen, miten vastaajat kokevat osaavansa kyselyssä kysytyjä käsitteitä. Vastaajista, joilla ei ollut maatalousalan koulutusta, 40 prosenttia koki osaavansa käsitteitä erinomaisesti, kun taas agronomikoulutuksen saaneista erinomaiseen käsitietouteensa luotti noin neljännes vastaajista. Kuvio 20 esittää vastaajien maatalousalan koulutuksen ja arvion omasta käsitteiden osaamisestaan.

Tuotantosuunnittain tarkasteltuna vastaajista sikatilat kokivat osaavansa käsitteitä hyvin tai erinomaisesti muita enemmän. Kymmenen prosenttia sikatilallisista arvioi osaavansa käsitteitä erinomaisesti ja hyvin 60 prosenttia. Kasvi-, nauta-, muut eläintilat ja muut tilat kokivat osaavansa käsitteitä suurimmalta osin jonkin verran. Kuvio 21 näyttää vastaajien käsitteiden osaamisen arvion luokiteltuna tilan päätuotantosuunnan mukaan.

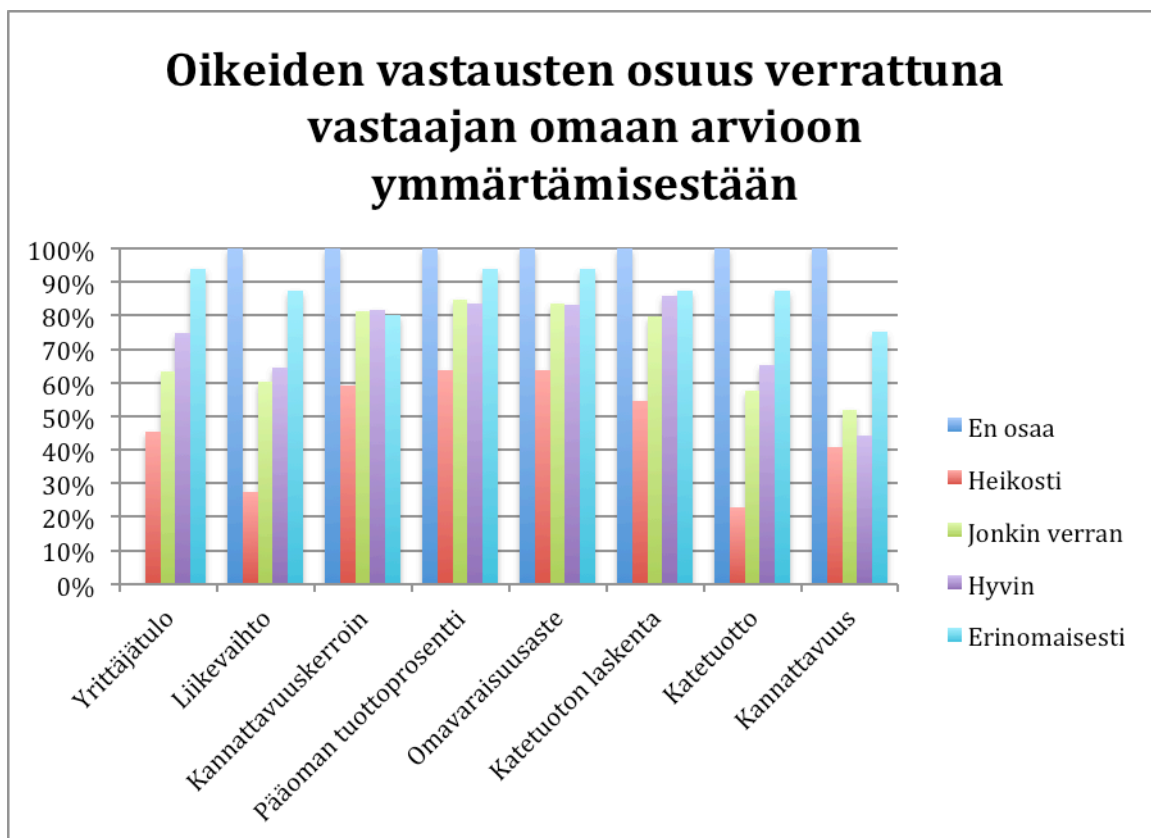
Kuvio 20. Vastaajien oma arvio käsitteiden ymmärtämisestään verrattuna vastaajien maatalousalan koulutukseen.

Kuvio 21. Vastaajien päätuotantosuunta ja arvio omasta käsitteiden ymmärtämisestään.

Taulukossa 22 esitetään oikeiden vastausten prosentuaalinen määrä verrattuna vastaajan omaan arvioon osaamisestaan. Vastauksien tulkinnasta voidaan lukea pois yksi vastaaja, joka oli arvioinut, ettei osaa käsitteitä ollenkaan, mutta tiesi yrittäjätuloa lukuun ottamatta kaikki käsitteet oikein. Vastaajat, jotka arvioivat osaavansa käsitteitä erinomaisesti saivat suhteellisesti eniten oikeita vastauksia kaikissa muissa käsitteissä paitsi kannattavuuskertoimessa. Osaamisensa hyväksi arvioineet vastaajat pääsivät oikean vastausmäärän kanssa lähes samoihin lukemiin kuin vastaajat, jotka arvioivat osaavansa käsitteitä jonkin verran. Molemmat ryhmät ovat saaneet käsitteet oikein 60–80 prosenttisesti, mitä voidaan pitää vielä käsitteen rajoissa oikeansuuntaisina tuloksina. Omasta mielestään käsitteitä heikosti tuntevista yli puolet osasi vastasi neljään käsitteeseen oikein. Heikoimmat heidän tietonsa olivat liikevaihdoissa ja katetuoton käsitteessä. Molemmat käsitteet saivat ryhmältä vain viidesosan oikeita vastauksia.

Kuvio 22. Oikeuden vastausten osuus verrattuna vastaajan omaan arvioon ymmärtämisestään.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tulokset yllättivät positiivisesti. Otantajoukon perusteella maatalousyrittäjät ymmärtävät odotettua paremmin taloudellisia käsitteitä. Mielenkiintoista olisi ollut tehdä vastaava tutkimus muutamia vuosikymmeniä sitten ja katsoa, ovatko nykyajan toimintaympäristön nopeat muutokset aiheuttaneet myös maatalousyrittäjissä taloudellisen tiedon lisääntymistä.

Tulokset eivät toisaalta yllätä, koska maatalousyrityksen johtotaidot ovat korostuneet viime vuosina, kun tilakoot ovat kasvaneet ja yrittäjältä vaaditaan taloudellista osaamista siinä missä teknistä tuotanto-osaamista. Samalla maatalousyritysten kannattavuudesta puhutaan entistä enemmän, jolloin tunnusluvut ovat esillä useasti mediassa.

Vaikka maatalousyrittäjät näyttävät ymmärtävän taloudellisia käsitteitä hyvin, on joissakin, ehkä hieman yllättävissäkin, käsitteissä muita enemmän epäselvyyksiä. Lähes 40 prosenttia vastaajista ei tiennyt, mitä liikevaihto tarkoittaa. Usein mediassa esillä olevaan yrittäjätuloon ei yli 30 prosentilla ollut oikeaa vastausta. Kateututon laskemisen periaate ei ollut selvä yli 40 prosentille vastaajista. Eniten häjontaa vastauksissa syntyi, kun vastaajia pyydettiin määrittelemään käsite, joka heidän mielestään kuvaa parhaiten ja vertailukelpoisesti tilan taloudellista tulosta. Vain hieman alle puolet osasi nimetä kysymykseen kannattavuuskertoimen oikein. Neljäsosa vastaajista pitää yrittäjätuloa parhaana kannattavuuden mittarina ja pääoman tuotto prosenttia 10 prosenttia vastaajista. Ilmeisesti käsitteissä on sen verran epäselvyyksiä, etteivät vastaajat tiedä, mikä olisi luotettava käsite tilojen taloudellisten tulosten vertailuun. Kannattavuudesta puhutaan paljon, mutta usein esillä on vain yrittäjätulo, joka ei ole edes kannattavuuskäsite. Kannattavuuden vertailuun ja käsitteiden selittämiseen tulisi kiinnittää huomiota esimerkiksi mediassa, kun maatalousyritysten kannattavuudesta uutisoidaan.

Maatalousalan koulutuksella näytti olevan vaikutusta käsitetietouden määrään. Ilman maatalousalan koulutusta vastanneet olivat monessa käsitteessä vähiten oikeita vastauksia antaneiden joukossa. Kolmannen asteen maatalousalan koulutus näytti antavan muita koulutusasteita paremmat tiedot taloudellisista tunnusluvuista.

On odotettavaa, että tulevaisuudessa maatalousyrittäjien koulutustaso nousee, jolloin myös liiketaloudellisen osaamisen edellytykset paranevat. Maatilan liiketaloudellisista koulutuksista näyttäisi tutkimuksen perusteella olevan hyötyä, joten yrittäjien pitäisi osallistua näihin koulutuksiin rohkeasti. Ne auttavat kiinnittämään huomiota maatalousyrityksen tärkeisiin tunnuslukuihin sekä niiden laskentaperusteisiin. Näin yrittäjällä on mahdollisuus niiden perusteella kehittää maatalousyrityksensä toimintaa.

Tutkimus ei kerro, miten yrittäjät hyödyntävät näitä tietoja tai tietävätkö he nämä luvut omasta maatalousyrityksestään. Käsitteet voivat olla tuttuja, mutta pelkäänsä sillä ei vielä maatalousyrityksen kannattavuutta paranneta, yritystä kehitetä tai johdeta nykyajan toimintaympäristössä. Yrittäjiä pitäisikin kannustaa selvittämään, analysoimaan ja vertailemaan lukuja omasta yrityksestään, jotta yrityksellä olisi parhaat mahdolliset menestymisen edellytykset.

LÄHTEET

- Eklund I. & Kekkonen H. 2011. Toiminnan kannattavuus. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Enroth A. 2008a. Kirjanpito ja tunnuslukujen laskenta. Teoksessa: J. Pellinen & A. Enroth. Kannattava maatilayritys. Helsinki: ProAgria Maaseutukeskusten Liitto. Tieto tuottamaan 124, 54–62.
- Enroth A. 2008b. Tunnusluvut ja tavoitteiden seuranta: Maatalouden tunnusluvut. Teoksessa: J. Pellinen & A. Enroth. Kannattava maatilayritys. Helsinki: ProAgria Maaseutukeskusten Liitto. Tieto tuottamaan 124, 63–84.
- Heinonen S. & Järvinen A. 1996. Maaseutuyrittäjän opas. Helsinki: Kauppakaari-yhtymä.
- Helsingin yliopisto. Ei päiväystä. Maatalous-metsätieteellinen tiedekunta. Opinto-opas 2015-2018. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Helsingin yliopisto. [Viitattu 30.10.2015]. Saatavana: http://www.helsinki.fi/mmtdk/opiskelu/perustutkintoopiskelijat/dokumentit/opinto_opas_15_16/MAAT_opintoopas_250615.pdf
- Koulutuskeskus Sedu. Ei päiväystä. Opetussuunnitelma 2015. Maatalousalan perustutkinto. [Verkkojulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen koulutuskuntayhtymä. [Viitattu 30.10.2015]. Saatavana: <http://www.sedu.fi/loader.aspx?id=c6f50105-5409-42a3-98b9-aec5c5cb607f>
- Hirsjärvi S. & Hurme H. 2015. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Ikäheimo S., Laitinen E., Laitinen T. & Puttonen V. 2011. Laskentatoimi ja rahoitus. Vaasa: Vaasan Yritysinformaatio Oy.
- Impiö J. 2015. Maitotilojen kannattavuus sukeltaa jo tänä vuonna. Maaseudun Tulevaisuus 31.8.2015, 3.
- Jokipii P. 2008. Liiketoimintaosaaminen ja tiedonhallinta: Liiketoimintaosaamisen ja menestymisen mittaaminen kilpailukykyarvioinnilla. Teoksessa: P. Rikkonen, T. Harmoinen & H. Teräväinen (toim.) Maatilayrityksen menestystekijät. Helsinki: ProAgria Maaseutukeskusten Liitto. Tieto tuottamaan 123, 9–32.

- Jokipii P. & Isosaari H. 2006. Tietojen kerääminen ja hyödyntäminen: Tulosten hyödyntäminen. Teoksessa: P. Jokipii Maatilayrityksen kilpailukyky. Helsinki: ProAgria Maaseutukeskusten Liitto. Tieto tuottamaan 112, 48–54.
- Järvenpää M., Länsiluoto A., Partanen V. & Pellinen J. 2010. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Kallunki J-P. & Kytönen E. 2002. Uusi tilinpäätösanalyysi. 3. Uudistettu painos. Helsinki: Kauppakaari.
- Kannattavuuskerroin tuotantosuunnittain. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus. [Viitattu 23.10.2015]. Saatavana: https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/taloustohtori/kannattavuuskirjanpito/aikasarja/Kannattavuuskerroin_tuotantosuunnittain
- Maatalous- ja puutarhayritysten lukumäärä alueittain 2010–2014. 27.2.2015. [Excel-tilauskoko]. Helsinki: Luonnonvarakeskus. [Viitattu 30.10.2015]. Saatavana: http://stat.luke.fi/sites/default/modules/pubdlnet/pubdlnet.php?file=http://stat.luke.fi/sites/default/files/1_maatalous-ja_puutarhayritysten_lukumaara_2010-2014.xls&nid=4226
- Maatalous- ja puutarhayritysten lukumäärä tuotantosuunnan mukaan alueittain vuonna 2014. 27.2.2015. [Excel-tilauskoko]. Helsinki: Luonnonvarakeskus. [Viitattu 28.10.2015]. Saatavana: http://stat.luke.fi/sites/default/modules/pubdlnet/pubdlnet.php?file=http://stat.luke.fi/sites/default/files/5_maatalous-ja_puutarhayritysten_tuotantosuunnat_2014_ely.xls&nid=4226
- Niemi J. & Ahlstedt J. (toim.) Suomen maatalous ja maaseutuelinkeinot 2014. Helsinki: MTT Taloustutkimus.
- Pellinen J. 2008. Kustannuslaskentajärjestelmän suunnittelu: Toimintolaskenta. Teoksessa: J. Pellinen & A. Enroth. Kannattava maatilayritys. Helsinki: ProAgria Maaseutukeskusten Liitto. Tieto tuottamaan 124, 20–26.
- Rantala O. & Tauriainen J. 2011. Maatalouden taloudellinen tila: Maatalous- ja puutarhayritysten tulos- ja kannattavuuskehitys. Teoksessa: J. Niemi & J. Ahlstedt (toim.) Suomen maatalous ja maaseutuelinkeinot 2011. Helsinki: MTT Taloustutkimus, 53–56.
- Reko J. 2015. PTT: Maatalouden yrittäjätulo romahtanut. Maaseudun Tulevaisuus 7.10.2015, 4.
- Rikkonen P., Mäkinen H., Suutarinen J. & Meriläinen P. 2008. Mitä menestyminen on?. Teoksessa: P. Rikkonen, T. Harmoinen & H. Teräväinen (toim.) Maatilayrityksen menestystekijät. Helsinki: ProAgria Maaseutukeskusten Liitto. Tieto tuottamaan 123, 9–32.

- Sedu Aikuiskoulutus. Ei päiväystä. Viljelijän ammattitutkinto. [Verkkosivu]. [Viitattu 30.10.2015]. Saatavana: <http://www.sedu aikuiskoulutus.fi/koulutus/Viljelijan-ammattitutkinto/12299/319718620>
- Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Ei päiväystä. Agrologi (AMK). [Verkkosivu]. [Viitattu 30.10.2015]. Saatavana: <http://ops.seamk.fi/fi/2015-2016/?part=tu&page=MAELINK>
- Stenbacka J., Mäkinen I. & Söderström T. 2004. Kannattavuuden avaimet. 1.-2. painos. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Takalampi A. 2015. Maatalouden yrittäjätulo puolittuu nyt. Ilkka 28.9.2015, 13.
- Turkki A. 2002. Maatalouden liiketaloustieteen perusteet. 2. uudistettu painos. Helsinki: Helsingin yliopisto. Monistesarja nro 2.
- Tunnusluvut. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus. [Viitattu 17.10.2015]. Saatavana: <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/taloustohtori/kannattavuuskirjanpito/tausta/tiedot/Tunnusluvut>
- Tuure V-M. & Kaila E. 2008. Maatilan johtaminen: Johtamistyö maatilayrityksessä. Teoksessa: P. Rikkinen, T. Harmoinen & H. Teräväinen (toim.) Maatilayrityksen menestystekijät. Helsinki: ProAgria Maaseutukeskusten Liitto. Tieto tuottamaan 123, 33–44.
- Tuure V-M., Karttunen J., Leppälä J., Sinisalo A. & Kaila E. 2008. Maatilan ajankäytön hallinta: Johtamistöihin maataloilla käytetty aika. Teoksessa: P. Rikkinen, T. Harmoinen & H. Teräväinen (toim.) Maatilayrityksen menestystekijät. Helsinki: ProAgria Maaseutukeskusten Liitto. Tieto tuottamaan 123, 53–63.
- Valli R. 2001. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa: J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikku-noita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Viljelijöiden lukumäärä ja keski-ikä 2014. 27.2.2015. [Excel-tilukko]. Viljelijöiden lukumäärä ja keski-ikä yksityishenkilöiden omistamissa maatalous- ja puutarhayrityksissä sukupuolen mukaan tuotantosuunnittain 2014. Helsinki: Luonnonvarakeskus. [Viitattu 26.10.2015]. Saatavana: http://stat.luke.fi/sites/default/modules/pubdlnet/pubdlnet.php?file=http://stat.luke.fi/sites/default/files/7_viljelijoiden_keski-ika_vuonna_2010-2014_0.xls&nid=4226
- Vilkkumaa M. 2005. Talouden apuvälineet johdolle. Helsinki: Yrityskirjat Oy.

Verohallituksen päätös 1276/2007. 19.12.2007. Verohallituksen päätös ilmoittamisvelvollisuudesta ja muistiinpanoista. [Verkkosivu]. Helsinki: Verohallitus. [Viitattu 21.10.2015]. Saatavana:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20071276#Pidp1796816>

Vuorela H. 2015. Viljatilat sukeltavat miinukselle. Maaseudun Tulevaisuus 11.9.2015, 5.

Yrittäjätulo tukialueittain. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus. [Viitattu 23.10.2015]. Saatavana:
https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/taloustohtori/kannattavuuskirjanpito/aikasarja/Yrittajatulo_tukialueittain

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake maatalousyrittäjille taloudellisista käsitteistä.

LIITE 1 Kyselylomake maatalousyrittäjille taloudellisista käsitteistä**Taloudellisten käsitteiden tuntemus
maatalousyrityksissä**

Opiskelen neljättä vuotta monimuoto-opiskeluna agrologiksi (SeAmk Oy, Ilmajoki).
Opinnäytetyössäni tutkin, miten hyvin maatalousyritykset tuntevat yleisiä maatalousyritysten taloudellisia käsitteitä. Mikäli sinulla on tutkimuksestani tai kyselylomakkeesta kysyttävää, ota yhteyttä sähköpostilla osoitteeseeni majja.saanio@seamk.fi. Kysely sulkeutuu 27.9.2015.
Kiitos paljon ajastasi ja vastauksistasi!

*Pakollinen

1. Tilan päätuotantosuunta on *

Merkitse vain yksi soikio.

- ☐ Vilja
- ☐ Lypsykarja
- ☐ Sianliha
- ☐ Muu: .....

2. Tilan yrittäjä on iältään *

Merkitse vain yksi soikio.

- ☐ Alle 30-vuotias
- ☐ 31-45-vuotias
- ☐ 46-60-vuotias
- ☐ 61-vuotias tai yli

3. Tilan yrittäjän korkein koulutus on *

Merkitse vain yksi soikio.

- ☐ Peruskoulu / kansakoulu
- ☐ Lukio / ammatillinen koulutus
- ☐ Ammattikorkeakoulu / Yliopisto

4. Yrittäjällä on maatalousalan koulutusta *

Merkitse vain yksi soikio.

- ☐ Viljelijätutkinto
- ☐ Maatalouden ammattitutkinto
- ☐ Ammattikorkeakoulututkinto (agrologi)
- ☐ Maisteritutkinto (agronomi)
- ☐ Ei maatalousalan tutkintoa

5. Tilan yrittäjä on osallistunut maatilan liiketaloutta käsitteleviin koulutukseen/koulutuksiin? *

Merkitse vain yksi soikio.

- ☐ Kyllä
☐ Ei

6. Millaiseksi arvioit taloudellisten käsitteiden osaamisesi? *

Merkitse vain yksi soikio.

- ☐ En osaa lainkaan
☐ Osaan käsitteitä heikosti
☐ Osaan käsitteitä jonkin verran
☐ Osaan käsitteitä hyvin
☐ Osaan käsitteitä erinomaisesti

7. Mitä mielestäsi tarkoittaa maataloustulo? *

Merkitse vain yksi soikio.

- ☐ Kokonaistuotto, jonka yrittäjä saa myymistään tuotteista
☐ Kokonaistuotto, jonka yrittäjä saa korvaukseksi maataloustyöstään
☐ Kokonaistuotto, jonka yrittäjä saa korvaukseksi maataloustyöstään ja korvaukseksi omalle sijoitetulle pääomalle
☐ En tiedä

8. Mitä mielestäsi tarkoittaa liikevaihto? *

Merkitse vain yksi soikio.

- ☐ Samaa kuin maataloustulo
☐ Yrityksen kaikkia tuloja
☐ Yrityksen kaikkia tuloja ja menoja
☐ En tiedä

9. Mistä mielestäsi maatalousyrityksen kannattavuuskerroin kertoo? *

Merkitse vain yksi soikio.

- ☐ Se osoittaa, kuinka suuri osa palkkavaatimuksesta ja oman pääoman korkovaatimuksesta on saavutettu
☐ Se osoittaa, kuinka moninkertaisesti yrittäjä on saanut myymistään tuotteista voittoa
☐ Se osoittaa, kuinka paljon yrittäjä on tehnyt voittoa
☐ En tiedä

10. Mitä mielestäsi pääoman tuottoprosentti kertoo? *

Merkitse vain yksi soikio.

- ☐ Samaa kuin kannattavuuskerroin, mutta vain prosentteina
- ☐ Kuinka monta prosenttia yrittäjä on saanut korkoa sijoitetulle pääomalle
- ☐ Kuinka monta prosenttia liikevaihto on omasta pääomasta
- ☐ En tiedä

11. Mitä mielestäsi tarkoittaa maatilán omavaraisuusaste? *

Merkitse vain yksi soikio.

- ☐ Kuinka paljon vierasta pääomaa yrityksessä on
- ☐ Kertoo oman pääoman ja vieraan pääoman suhteen yrityksessä
- ☐ Kertoo kuinka paljon yrityksen kassassa on valmiutta maksaa kustannuksia
- ☐ En tiedä

12. Maatalousyrityksen tuottamille tuotteille voidaan laskea katetuotto. Miten katetuotto lasketaan? *

Merkitse vain yksi soikio.

- ☐ Tuotteen tuotosta vähennetään tuottamiseen kuluneet muuttuvat kustannukset
- ☐ Tuotteen tuotosta vähennetään työtuntien hinta
- ☐ Tuotteen tuotosta vähennetään tuottamiseen kuluneet kiinteät kulut
- ☐ En tiedä

13. Mitä tuotteen katetuotto mielestäsi kertoo? *

Merkitse vain yksi soikio.

- ☐ Kuinka paljon tuotteesta jää yrittäjälle palkkaa
- ☐ Kuinka paljon yrittäjälle jää rahaa kattaa kiinteitä kustannuksia
- ☐ Kuinka kannattavasti yritys toimii
- ☐ En tiedä

14. Mikä näistä käsitteistä kuvaa mielestäsi parhaiten ja vertailukelpoisesti tilán taloudellista tulosta? *

Merkitse vain yksi soikio.

- ☐ Maataloustulo
- ☐ Liikevaihto
- ☐ Kannattavuuskerroin
- ☐ Pääoman tuottoprosentti
- ☐ Omavaraisuusaste
- ☐ Tuotteiden katetuotto